

«Videregående skole er ikke for alle»

En kvalitativ studie av læreres erfaringer med gutter som dropper ut av videregående skole.

JOACHIM MOLTKE KRISTENSEN

VEILEDER

Ove Skarpenes

Universitetet i Agder, 2022

Masterfordypning i samfunnskunnskap, lektorutdanning 8-13

Fakultet for samfunnsvitenskap

Antall ord: 22546

Master

Forord

Lektorutdanningen ved Universitetet i Agder er herved ved slutten, og jeg ser tilbake på tiden som interessant, lærerikt og omfattende. Det siste halvåret har jeg ferdigstilt masteroppgaven min, noe som har vært det klart mest utfordrende gjennom hele min tid som student. Uten mine støttespillere gjennom arbeidet med denne masteroppgaven, hadde jeg nok ikke klart å fullføre den.

Først vil jeg takke min veileder Ove Skarpenes som har bidratt med ekstremt god veiledning, faglig kunnskap og motivasjon, samt gitt meg troen på at jeg ville klare å fullføre denne masteroppgaven. Jeg er svært takknemlig for dine bidrag gjennom denne perioden. Jeg vil også gi en takk til min tidligere veileder Ann Christin Eklund Nilsen for å ha fått meg interessert i temaet og satt meg i gang med oppgaven.

Jeg vil gi en stor takk til venner og familie for deres bidrag i denne perioden. Dere har gitt meg motivasjon til å klare dette. En ekstra stor takk vil jeg gi til kjæresten min Sara, som har støttet meg ekstremt mye i denne perioden, og hjulpet meg veldig med å holde hodet på plass. Dette hadde vært vanskelig å få til uten deg. Jeg vil også takke lagkamerater for å ha fått meg til å kunne ha det gøy og sosialt tross all skrivingen. Jeg vil også takke gode medstudenter for hjelp og motivasjon.

Til sist vil jeg takke mine kjære informanter som har bidratt til at min studie kunne gjennomføres.

Joachim Moltke Kristensen

Kristiansand, desember 2022.

Sammendrag

Formålet med denne studien er å undersøke læreres erfaringer med elever som dropper ut av skolen, med hovedfokus på gutter. Jeg har dermed utarbeidet med følgende problemstilling: Hvilke erfaringer har lærere med gutter som dropper ut av videregående skole?

Videre delte jeg problemstillingen min inn i de tre følgende forskningsspørsmålene:

- (1): Hvilke erfaringer har lærere med årsakene til at gutter dropper ut av videregående skole?
- (2): Hvilke erfaringer har lærerne med at det er flere gutter enn jenter som dropper ut av videregående skole?
- (3): Hvordan oppfatter lærerne at elevene klarer seg etter de har droppet ut av skolen?

Jeg gjennomførte kvalitative semistrukturerte intervjuer, slik at jeg innhentet erfaringer fra 4 lærere som jobber på videregående skole, for å besvare problemstillingen. Informantene har ulik arbeidserfaring, men alle har erfaring med flere elever som har droppet ut av skolen. Lærerne trekker frem flere årsaker til at elevene dropper ut av skolen, og fravær, psykisk helse, motivasjon, faglig nivå og læreres involvering står sentralt. Årsakene lærerne kommer med blir sett i lys av tidligere forskning og det teoretiske rammeverket som presenteres i oppgaven.

I diskusjonsdelen settes funnene opp mot tidligere forskning og deles inn i push-faktorer og pull-faktorer, som blir presentert i teoridelen. Felles for disse to faktorene og drop out generelt er at det ofte er flere faktorer som spiller inn når en elev dropper ut av skolen. Lærerne er opptatt av at det ofte ender i mye fravær før elevene dropper ut, men at det som fører til selve fraværet kan bestå av flere ulike faktorer. Informantene i denne studien uttaler sine ulike syn på hva som fører til at elever de har erfaring med dropper ut av videregående skole.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning.....	5
1.1 Bakgrunn for oppgave	5
1.2 Problemstilling	6
1.3 Oppgaven oppbygning	7
2. Tidligere forskning	8
2.1 Drop outs	8
2.2 Familie.....	8
2.2.1 Samlivsbrudd.....	9
2.2.2 Barnevernet	10
2.2.3 Foreldres utdanningsbakgrunn	10
2.3 Drop out, en løsning på problemet?	11
2.3.1 Jobb som motivasjon	11
2.3.2 Venner som motivasjon.....	11
2.3.3 For enkelt å droppe ut?	12
2.4 Yrkesfag	12
2.5 Er det for store valg for tidlig?	13
2.5.1 Alle har krav på videregående opplæring.....	14
2.6 Helseproblemer	14
2.6.1 Ta ungdommens helseproblemer på alvor.....	15
2.6.2 Generasjon prestasjon.....	16
2.6.3 Digitalisert ungdom	17
2.6.4 Skolestress	18
2.7 Kjønnforskjeller	19
2.7.1 kjønnforskjeller i grunnskolen	19
2.7.2 Kjønnforskjeller i høyere utdanning	20
2.7.3 Årsaker til kjønnforskjellen	20
2.7.4 Kjønnforskjeller i arbeidsmarkedet	21
3. Teori	24
3.1 Strukturforklaring	24
3.2 Push-forklaringer.....	25
3.3 Pull-forklaringer	26
4. Metode.....	28
4.1 Begrunnelse for valg av forskningsmetode	28
4.1.1 Kriterier for utvalget.....	28
4.1.2 Rekruttering av informanter og utvalg	28
4.2 Forskningsetikk og forskerrollen	29
4.3 Innsamling av data.....	30
4.3.1 Det semi-strukturerte intervjuet.....	30

4.3.2 Gjennomføring av intervju	31
4.4 Behandling av data	31
4.5 Analyse av data	32
4.6 Utvalg	33
4.7 Pålitelighet og gyldighet.....	34
5. Drøfting og presentasjon av funn	36
5.1 Push-forklaringer.....	36
5.1.2 Lærernes forståelse av familiens påvirkningskraft.....	36
5.1.3 Kjønn	40
5.1.4 Psykisk helse	40
5.1.5 Fravær.....	41
5.1.6 Viktigheten av en lærer	43
5.2 Pull.....	46
5.2.1 Videregående skolen er ikke for alle	46
5.2.2 Arbeidslivet over skole.....	46
5.2.3 Er videregående skole et for stort valg for tidlig.....	49
6. Oppsummering og konklusjon	51
Litteraturliste:	55
Vedlegg 1: Intervjuguide.....	57
Vedlegg 2: Informasjonsskriv	59
Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD	62

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for oppgave

Da jeg skulle velge tema for min masteroppgave var jeg usikker på hva jeg ønsket å skrive om, og hadde ingen konkret plan. Dette endret seg under et masterseminar hvor vi fikk lagt frem ulike tematikker vi kunne velge. Det var ønskelig at noen skulle skrive om frafall i skolen, og det var noe jeg syntes virket interessant. Da jeg begynte å lese på temaet vekket det kjapt noe i meg da jeg fikk vite hvor høy frafallsprosenten var på videregående skole, og at det var flere gutter enn jenter som droppet ut.

Frafallsprosenten i videregående skole er høy. Rundt 20% av jentene og 30% av guttene fullfører ikke videregående skole 5 år etter påbegynt skolegang (NOU 2019: 3). Det er en svært stor andel som ikke fullfører, og guttene kommer dårligst ut. Politisk sett blir drop outs på videregående sett på som et problem, og drop outs som samfunnsproblem er ikke noe som har kommet de siste årene, men et problem som har vart over lengre tid. Begrepet «fracfall» i videregående skole ble for alvor tematisert ved Reform 94. I Reform 94 ble retten til videregående skole lovfestet, og antallet unge i videregående skole hadde en stor økning. Reform 94 medførte også til at yrkesfagene ble en del av den generelle videregående opplæringen, og førte også til at andelen teori i yrkesfagene økte (Reegård & Rogstad, 2016, s.13). Frafallet i videregående skole er størst blant yrkesfag, og her er det også en skeivfordeling blant kjønnene. 65 prosent av jentene som starter på yrkesfaglig utdanning fullfører skolegangen sin før det har gått 5 år. Derimot er det kun 50 prosent av guttene som fullfører innen det har gått 5 år. Denne kjønnsforskjellen er ikke til stede for elever som går på studiespesialisering. Der er det ikke noe klart skille mellom kjønn og drop outs (Simson, 2016, s.62).

Frafall i norsk videregående skole har holdt seg stabilt over en lengre periode, men debatten har allikevel blitt mere omdiskutert i senere tid. Ungdoms generelle psykiske helse har også blitt snakket om mere i nyere tid, og fra 2010 har myndighetene bedt om undersøkelser av unge, med tema om hvordan de egentlig har det. Ungdata står for mange av disse undersøkelsene. Ole Jacob Madsen (2019) refererer i sin bok «Generasjon prestasjon» til Ungdata sin undersøkelse fra 2018 (Bakken, 2018). Hovedfunnene oppsummeres på følgende vis: «De ungdommene som vokser opp i dag kan langt på vei karakteriseres som en

veltilpasset, aktiv og hjemmekjær ungdomsgenerasjon. Selv om de fleste trives og er godt fornøyd, er det mange som opplever bekymringer i hverdagen. Særlig er det mange jenter som opplever skolen som stressende. Et viktig funn fra årets undersøkelse er at omfanget av psykisk helse-plager fortsetter å øke. Økningen er markant og gjelder både gutter og jenter». (Madsen, 2019, s. 10) Dette viser til det som ofte blir snakket om når det gjelder dagens ungdom. Flere og flere sliter psykisk, og det gjelder begge kjønn (Madsen, 2019, s. 10).

Tall fra statistisk sentralbyrå (SSB) har gjort statistikk fra 2015-2021 på hvor mange som fullfører videregående. 80,4% av elevene fullførte videregående. 84,7% av jentene fullførte, og kun 76,2% av guttene fullførte videregående (Statistisk sentralbyrå, 2022). Guttene kommer tydelig dårligst ut på statistikken og det gjelder både på studieforbereende utdanningsprogram og yrkesfaglige utdanningsprogram. På studieforbereende fullførte 86,3% av guttene og 91,8% av jentene. På yrkesfag fullførte 67,7% av guttene og 73,5% jentene (Statistisk sentralbyrå, 2022). Statistikk blant gutter har ført til en såkalt «svartmaling» av gutter, som er et samfunnsfenomen hvor man ser ned på gutter og menn, og de blir sett på som tapere (Vogt, 2018, s. 185). Dette kommer av hvordan gutter og menn gjør det i utdanning og arbeidslivet. Gutter og menn som ikke har kommet langt i utdanningssystemet sees på som den moderne tids tapere. De kommer også ut dårlig av flere statistikker, noe som er med på å blåse opp det dårlige stempelet gutter og menn har fått (Vogt, 2018, s. 186).

1.2 Problemstilling

På bakgrunn av dette ønsker jeg å forske på hvorfor det er slik at det er flere gutter enn jenter som dropper ut av videregående skole, og hva som fører til at de dropper ut av skolen. Jeg tar utgangspunktet i Agder og ønsker å vite hva som fører til at gutter i Agder dropper ut av skolen. Jeg vil se om det er sammenhenger i årsakene, om det er ulikheter eller likheter mellom yrkesfag, studiespesialiserende og påbygg. Jeg ønsker å se dette fra et lærer perspektiv, for å finne ut av hva de gjør under prosessen når elever dropper ut av skolen, deres erfaringer med elever som dropper ut av skolen, og om det er noe de mener burde gjøres annerledes fra deres og skolens side. På bakgrunn av min beskrivelse har jeg utviklet følgende problemstilling:

Hvilke erfaringer har lærere med gutter som dropper ut av videregående skole?

I tillegg til utformingen av problemstillingen min har jeg utarbeidet tre forskningsspørsmål:

- 1: *Hvilke erfaringer har lærere med årsakene til at gutter dropper ut av videregående skole?*
- 2: *Hvilke erfaringer har lærerne med at det er flere gutter enn jenter som dropper ut av videregående skole?*
- 3: *Hvordan oppfatter lærerne at elevene klarer seg etter de har droppet ut av skolen?*

For å besvare problemstillingen min valgte jeg å intervjuere lærere om deres erfaringer med elever som dropper ut av skolen, og da med hovedfokus på gutter. Dette fordi flertallet av dem som dropper ut av skolen er gutter, og det gjelder både på yrkesfag og studiespesialisering. Deres erfaringer og kunnskap rundt temaet er noe jeg vil kunne ta med meg videre inn i arbeidslivet som lærer.

1.3 Oppgaven oppbygning

Innledningsvis har jeg presentert min problemstilling og mine forskningsspørsmål. I neste kapittel vil jeg presentere tidligere forskning. Deretter i kapittel tre vil jeg presentere studiens teoretiske grunnlag. I kapittel fire vil jeg presentere oppgavens metodikk, samt gjøre rede for valgene mine rundt forskningsmetode, forskningsetikk, innsamling av data og behandlingen av data, og studiens pålitelighet og gyldighet. I kapittel fem kommer analysen og drøftingen av datamaterialet opp mot min utarbeidede problemstilling samt forskningsspørsmål. I kapittel seks vil jeg trekke sammen trådene og oppsummere de viktige funnene jeg har gjort, samt presentere forslag til eventuell videre forskning.

2. Tidligere forskning

Jeg har valgt å bruke mye plass på tidligere forskning, ettersom jeg vil presentere funnene jeg gjør i samsvar med tidligere forskning og i lys av teorien jeg presenterer i neste kapitel.

2.1 Drop outs

Fenomenet «drop outs» er ikke nytt, og frafall har lenge vært et problem i videregående skole. Det sies ofte at en av tre dropper ut av videregående skole, noe som er svært mange (Reegård & Rogstad, 2016, s.12). Noe av grunnen til at vi har så høy andel drop outs i Norge kommer av hvordan vi velger å definere begrepet her. Definisjonen av frafall i den norske skolen er ikke oppnådd studiekompetanse fem år etter at man har startet i videregående opplæring. De andre nordiske landene definerer ikke frafall slik som vi gjøre her i Norge. I Danmark for eksempel blir frafall definert som de som ikke består videregående opplæring 25 år etter avsluttet grunnskole. Dette gir jo det danske folk en mye større mulighet til å få fullført videregående opplæring innen det blir registrert som frafall. Dersom vi hadde definert det slik i Norge også så kunne det hende at tallene på frafall ville vært mye lavere slik det er nå (Reegård & Rogstad, 2016, s.12).

At drop outs er et samfunnsproblem er ikke noe som har kommet de siste årene, men et problem som har vart over lengre tid. Begrepet «fracfall» i videregående skole ble for alvor integrert ved Reform 94. I Reform 94 ble retten til videregående skole lovfestet, og antallet unge i videregående skole hadde en stor økning. Denne reformen kom som en reaksjon på at det var høy arbeidsledighet blant unge, samt at utdanning var en viktig del av kampen for å utjevne sosial ulikhet. Dersom flere ble utdannet ville dette være med på å gjøre slik at den sosiale ulikheten blant unge skulle bli mindre (Reegård & Rogstad, 2016, s.13).

2.2 Familie

«Det finnes teorier som hevder at skolekulturen og dens praksiser passer bedre for middelklassens barn enn for arbeiderklassebarn. Elever fra arbeiderklassen, som i størst grad søker seg til yrkesfaglige utdanninger (Markussen, 2009), kan oppleve konflikt mellom skolens kultur og den arbeiderklassekulturen de er eksponert for hjemmefra. Det vil si at det er noen grupper som er særlig utsatt» (Reegård & Rogstad, 2016, s.18). Kan dette være et symbol på hvorfor frafallet i den videregående skolen holder seg så stabilt? Dersom arbeiderklasser barn passer dårligere inn i skolen og ikke gjør det særlig bra, vil vel dette være

noe de igjen fører videre til sine barn en gang i fremtiden. Dette fører til at ulikhetene vil holde seg stabile og ikke endre seg.

Foreldre har påvirkning på barnas prestasjoner på skolen, men det går ikke kun ut fra foreldrene sine jobber og utdanningsnivå, men også om deres samliv. Dersom en har skilte foreldre øker sannsynligheten for at man dropper ut av videregående skole eller stryker. En studie viste at ungdom som ikke bodde med begge foreldrene sine hadde økt sannsynlighet for å droppe ut eller stryke på skolen (Markussen, 2016, s. 34). Det kan være flere årsaker til at det å ikke bo fast med begge foreldrene sine påvirker skolegangen til ungdom på en negativ måte. Blant annet så vil en skilsmisse i de aller fleste tilfeller har en negativ effekt på barn/ungdom. Man vil få mere å tenke på, noe som kan påvirke konsentrasjonsevnen og motivasjonen til å gjøre skolearbeid, og til skole generelt. Det kan også påvirke fraværet, dersom samlivsbruddet fører til at ungdommen ikke ønsker å gå mye på skolen. Lavt oppmøte på skolen, vil igjen naturligvis påvirke prestasjonene på skolen, ettersom man går glipp av undervisning (Markussen, 2016, s. 34).

2.2.1 Samlivsbrudd

Samlivsbrudd kan også påvirke ungdommen i form av hjelp hjemmefra. Dersom man kun bor med en av foreldrene sine vil den ene foreldrene man bor med ha mere å gjøre ettersom man har ansvar for en eller flere ungdommer hjemme alene. Dette vil igjen kunne føre til at man har mindre tid til å hjelpe med skolearbeid hjemme, fordi det er mye man ellers må rekke i løpet av dagen.

En av årsakene som virker til å være svært sentral i forhold til drop outs er problemer i familien. Problemene kan være mange, og de kan variere. Skilsmisse, familiens inntekt og foreldrenes utdanning er blant de mest sentrale problemene (Thrana, 2016, s. 93). Dersom en har skilte foreldre kan dette naturlig nok være med på å påvirke ungdom på en negativ måte, og da mye psykisk. Det kan være en stor påkjenning for barn og unge dersom deres foreldre går gjennom, eller har gått gjennom, en skilsmisse. Dersom en har skilte foreldre kan det som nevnt påvirke ungdom psykisk. Det kan være at de blir tvunget til å velge mellom mor eller far, ikke opplever nok omsorg, eller opplever konflikter innad i familien. Dette kan igjen være med på å påvirke ungdommen, og det kan føre til svekket konsentrasjon, mindre søvn og mindre motivasjon. Skilte foreldre kan også føre til at man får mindre hjelp med skole hjemmefra, fordi foreldrene har mindre tid til å hjelpe dersom de er alene med et eller flere

barn. Foreldrene får flere oppgaver de må fikse på egenhånd, og da kan det hende at oppfølging på skolen blir nedprioritert (Thrana, 2016, s. 93).

2.2.2 Barnevernet

Dersom familieproblemene er såpass store at barnevernet blir involvert viser det seg at sannsynligheten for å gjøre det dårligere på skolen, og droppe ut, øker betraktelig. Svært mange av ungdommene som er innom barnevernet fullfører ikke videregående skole (Thrana, 2016, s. 93). Barn som er innom barnevernet, bærer ofte med seg utfordringer videre som de fleste andre barn ikke har. Dersom man havner i barnevernet har man et komplisert forhold til familie, og som oftest stor mangel på oppfølging hjemmefra. Flere har opplevd traumatiserende hendelser, som kan være med på å påvirke hverdagen. Dersom man som ungdom har mye å tenke på utenom skolen, så vil det naturlig bli vanskelig å fokusere på skolen (Thrana, 2016, s. 93).

2.2.3 Foreldres utdanningsbakgrunn

Det er en betydelig sammenheng mellom skoleprestasjoner til ungdom og foreldrenes utdanningsbakgrunn. Det kan derfor være lurt å se på sammenhenger mellom betydningen av kjønn, og betydningen av sosioøkonomiske forskjeller. I selve debatten om kjønnsforskjeller i skolen har det blitt argumentert for at kjønn ikke er det som utgjør den største forskjellen i prestasjoner, men at den sosioøkonomiske bakgrunnen til familien er det som har størst påvirkning ungdommenes prestasjoner på skolen. I Stoltenberutvalgets rapport skriver de følgende om foreldres påvirkning dersom de har, eller ikke har, høyere utdanning: «Elever med foreldre som har høyere utdanning, oppnådde i 2018 i gjennomsnitt 5,9 grunnskolepoeng mer enn elever som har foreldre uten høyere utdanning. Jentene oppnådde i gjennomsnitt 4,6 flere grunnskolepoeng enn guttene. Kjønnsforskjellen er dermed litt mindre, men på samme nivå som forskjellen etter foreldrenes utdanningsnivå. Dersom ytterpunktene i foreldrenes utdanningsnivå sammenlignes – der begge foreldrene kun har grunnskole eller begge foreldrene har lang høyere utdanning – er forskjellen mellom elevene nesten 12 grunnskolepoeng» (NOU 2019: 3). Dette vil si at foreldrenes utdanning hadde litt mere påvirkning på elevenes grunnskolepoeng enn det kjønn har. Det betyr også at de absolutt svakeste er gutter som har foreldre uten utdanning. Gutter som har foreldre med lav utdanning har da altså minst sannsynlighet for å lykkes på skolen, enn gutter med foreldre som har

høyere utdanning. De som har best grunnlag for å gjøre det bra på skolen er jenter med foreldre som har høyere utdanning (NOU 2019: 3).

2.3 Drop out, en løsning på problemet?

For mange ungdommer er det ikke selve bruddet med skolen de ser på som mest problematisk, men tiden før selve bruddet forekommer. Bruddet med skolen blir mere en løsning på problemet. Dersom skolesituasjonen er tøff og vanskelig, vil det være mere en lettelse for ungdommene når du først dropper ut. De vil se på det som at den tøffe tiden er over. Dersom man ikke føler at man passer inn i skolen kan det være en stor belastning for ungdommene. Det å hele tiden gå rundt og føle at man ikke mestrer noe er ingen god følelse, og skolen kan virke håpløs og meningsløs (Thrana, 2016, s. 94). Selve bruddet med skolen kan da sees på som en ny start. Det første steget mot noe som er bedre, og at man har bedre tider i vente. Det å heller kunne jobbe og tjene penger med det samme, kan for noen sees på som mere nyttig enn skolegang. Dersom man ikke mestrer skolen, kan det å mestre jobb være til stor nytte for enkelte (Thrana, 2016, s. 95).

2.3.1 Jobb som motivasjon

Dersom man som ungdom ikke finner noe glede i å gå på skolen, og heller ikke ser på det som nyttig, så blir det å droppe ut av skolen en løsning på problemet. For enkelte kan det å være i jobb og faktisk tjene penger virke som mere meningsfullt, mye fordi man får lønn for strevet med det samme. Enkelte vil se på det som mere meningsfullt enn skolegang, hvor man må vente lengre før man kan ut i jobb og få lønn (Simson, 2016, s. 79). Dersom man i tillegg skal få seg en utdanning etter videregående skole, så har man enda flere år på skolebenken. Dersom man allerede er lei på videregående skole og ikke har planer om å bruke studiekompetansen sin til å studere noe, så kan det virker meningsløst å fullføre skolen for å få en studiekompetanse man ikke skal bruke til noe videre unnsatt.

2.3.2 Venner som motivasjon

En kan tenke seg at det å ha vennene sine på skolen burde være nok til å ikke droppe ut. Man vil jo gjerne være en del av gjengen, og dersom man forsvinner fra skolen, så kan man risikere å miste vennskapet man har til medelevene sine fordi man ikke ser dem hver dag lengre. Men dersom man ikke trives på skolen, så forsvinner dette argumentet fort. Det kan være at man har venner andre steder i landet, verden, eller bare på andre skoler. Da blir ikke det sosiale på

skolen lengre en motivasjon for ungdommene til å fortsette skolegangen (Thrana, 2016, s.97). Det kan også være at man har vennene sine «online», slik som nevnt tidligere ved de ungdommene som dropper ut av videregående skole fordi de ikke har venner på skolen, men via internett. Det kan være at disse vennene kommer fra andre land med andre tidssoner, noe som kan resultere i at ungdommene snur om døgnet for å kunne være sosiale med vennene sine. Det å ha venner på skolen er naturligvis svært sentralt dersom man skal trives. Folk er forskjellige, og det er ikke noen garanti for at en klasse skal ha godt klassemiljø (Thrana, 2016, s. 107).

2.3.3 For enkelt å droppe ut?

I kapittel 4 av «de frafalne» refererer Hilde Marie Thrana til en dialogkafe mellom flere ungdommer som hadde droppet ut (Thrana, 2016, s. 98). Under denne dialogkafeen kom det frem at ungdommene mente det var for lett å droppe ut av videregående skole. Alt de måtte gjøre var å skrive under på et papir fra skolen, og deretter hadde de offisielt sluttet. Ungdommene ble også spurt om hva de ønsket fra skolen og lærerne, og om det var noe de kunne gjøre for å forhindre dem i å droppe ut. Elvene var her tydelig på at de ønsket at skolen og lærerne skulle stå på for dem og vise utholdenhet. Dette ville gjøre at elevene følte det ble vanskeligere å droppe ut, og kanskje hadde de da holdt ut lengre og fullført skolegangen (Thrana, 2016, s. 98).

2.4 Yrkesfag

Som nevnt tidligere så er det en relativt stor andel av de som begynner på yrkesfag i videregående skole som dropper ut. Dette kan det være flere årsaker til. Det er et ganske stort utvalgt når det kommer til yrkesfag på videregående skole, så valgmulighetene er mange. Dette kan føre til at det er fort gjort å velge feil yrkesretning. De fleste mulighetene på yrkesfag er ikke noe ungdom har så mye erfaring med fra tidligere, så muligheten for at det man velger ikke passer så godt er stor. Flere ungdommer sier også at de hadde en viss forventning til yrkesfag innen de startet på videregående skole (Thrana, 2016, s. 99). De hadde en forventning om at det skulle være mye praktisk arbeid. At det var gjennom praktisk arbeid man skulle lære, og ikke gjennom teoretisk arbeid. Flere ungdommer som startet på yrkesfaglig studieretning mente at selv de praktiske fagene ble for teoretiske, og det var nok til at de valgte å avbryte skolegangen og droppe ut av videregående opplæring (Thrana, 2016, s. 100).

«Å velge yrkesfaglig studieretning forplikter mer enn allmennfag, da de i løpet av to år får seg en yrkesutdanning, der lærlingtid i bedrift er neste steg. Dette alvoret blir for stort for mange» (Thrana, 2016, s. 97). Det å skulle rett ut i arbeid i en bedrift etter kun to år på videregående skole kan nok en del se på som en lettelse, men det kan også gi motsatt effekt. Det er mye press på en gutt/jente på 17/18 år å skulle rett ut i en bedrift etter kun to år på videregående skole. Man må fort bli mere voksen, og det kan være vanskelig dersom man fortsatt har venner som enda ikke er ferdig på videregående skole. Det kan også være at de skal studere videre, men du selv må jobbe fulltid som lærling. Da er man plutselig kommet i en helt annen livssituasjon enn flere av de andre jevnaldrende man kjenner. Denne overgangen inn i voksenlivet kan nok passe for mange, spesielt dersom man er skolelei, og klar for arbeidslivet. Dersom man ikke føler seg helt klar for voksenlivet derimot, så kan denne overgangen bli veldig stor. Da har man muligheten for å ta enda et år på skolen via påbygg, men dersom man er skolelei kan påbygg bli mye.

2.5 Er det for store valg for tidlig?

Ungdommene opplever valget av studieretning på videregående skole som et stort og avgjørende valg for dem. Flere av dem tenker at det vil ha store konsekvenser for dem dersom de velger feil. I dagens samfunn har vi et utrolig stort spekter av utdanninger, og mulighetene er mange. Så man kan sette spørsmålsteget ved om dette valget egentlig er så farlig som ungdommene skal ha det til. Det skal ikke være et problem å hoppe av, også begynne på igjen med alle de mulighetene vi har i dag (Thrana, 2016, s. 98). Det har blitt mere og mere vanlig med «friår» hvor man gjør andre ting enn utdanning, og spesielt etter man er ferdig på videregående skole. Det er mange som ikke begynner rett på noe studie, men tar seg heller et år hvor de kan jobbe eller gjøre andre ting de har lyst til. «Friår» er noe mange ser på som positivt, og det har blitt akseptert som fornuftig å ta seg en pause før man går videre med utdanning, men for ungdommene som deltok i dialogkafeen kom det frem at det å ta seg en pause kunne ha negative konsekvenser. Dersom det var noe de sleit med, som for eksempel familie problemer eller psykisk helse, så kunne dette bare bli verre av å i tillegg stå utenfor skolen. Når disse problemene bare ble forsterket, så kunne det igjen påvirke valgene deres videre om studie på en negativ måte (Thrana, 2016, s. 98).

2.5.1 Alle har krav på videregående opplæring

Alle mellom 16-20 har krav på videregående opplæring. Dette viser et synlig skille mellom forventningene samfunnet har til ungdommene og hva enkelte ungdommer faktisk ønsker seg. Forventningene om at alle ungdommer skal fullføre videregående skole er ikke realistiske for alle ungdommer, og det er heller ikke alle som ønsker dette (Thrana, 2016, s. 105). Skole sees på som noe man må lære innen man skal ut i arbeid, men for noen kan dette sees på som nyttesløst. Dersom man ikke blir opplært i det som kommer til å være arbeidsoppgavene dine i fremtiden, så vil man se på skolen som unyttig og tenke at det er bortkastet tid. Det finnes flere valgmuligheter når det kommer til hvilke linje man vil gå på videregående skole, og valgmulighetene er mange. Det ligger et visst press fra samfunnets side om at man skal velge en av disse linjene, men kanskje burde man begynne å akseptere at det å velge bort skolen også er en mulighet. Tidene forandrer seg, og det finnes mange nye jobber nå som ikke fantes for noen år siden. Det kan være at skolen ikke henger helt med i utviklingen på arbeidsmarkedet. I dag er det for eksempel flere unge som lever av sosiale medier. Hvordan man kan gjøre dette til sitt levebrød er ikke noe man lærer på skolen, det er noe man selv må finne ut av, eller få tips og hjelp av noen som allerede lever av dette. Så dersom dette er et ønske man har, så vil man nok se på mye av det man skal lære på skolen som unyttig (Thrana, 2016, s. 106).

Kategorien «fracfall» i videregående skole kan også bestå av ungdom fra 16 år og oppover. Så og si alle 16 åringer som er ferdige på ungdomsskolen begynner rett på videregående skole (Høst, 2016, s. 175). De ungdommene på 16 år som ikke velger å begynne på videregående ender opp under kategorien «fracfall». Disse ungdommene kan være i fullt arbeid med grei lønn, men blir allikevel regnet som fracfall. For noen kan det å heller jobbe i den alderen være det riktige valget, og da blir ikke fracfallet noe negativt for ungdommen, men noe positivt. Frafall trenger ikke være negativ, selv om det ofte blir sett på som negativt fordi det norske samfunnet har en kultur for at skolen er noe man skal fullføre. Det å heller velge arbeid enn skole i så ung alder er det stigma rundt, og ungdommene blir ofte sett på som problembarn (Høst, 2016, s. 176).

2.6 Helseproblemer

I kapittel 4 av «de frafalene» kommer det også frem gjennom undersøkelse at helseproblemer var en klar årsak til at ungdommer droppet ut og ikke fullførte videregående skole (Thrana, 2016, s. 100). Årsakene var mye knyttet til fravær. Dersom de hadde helseproblemer som

gjorde at de fikk et høyt fravær på skolen, så var det mye de gikk glipp av i timene. Dette førte igjen til at de presterte dårligere på skolen, og ikke klarte å holde følge med medelevene sine. De hang bakpå, og til slutt endte de opp så langt bak at de ikke orket lengre (Thrana, 2016, s. 100). Det sosiale kan også påvirkes negativt dersom man er mye borte fra skolen. Det blir skrevet om en jente som måtte gjennomføre en ryggoperasjon, og dermed ha et lengre fravær fra skolen. Da hun skulle opereres begynte klassen hennes med et nytt kapittel i matte, da hun kom tilbake til skolen var klassen helt på slutten av kapitlet og hun måtte lære seg alt selv. Dette startet en ond sirkel, og hun begynte å skulke også. Det ble det bare mere og mere av. Jenta syntes det ble så vanskelig å komme tilbake igjen til sist at hun valgte å droppe ut. Så på grunn av operasjonen og påvirkningen den hadde på skolearbeidet hennes, endte hun med å droppe ut av videregående skole (Thrana, 2016, s. 101).

2.6.1 Ta ungdommens helseproblemer på alvor

Ungdommene mente også at helseproblemene dere ikke ble tatt på alvor, og de opplevde at lærerne kun så på det som dårlige unnskyldninger for å slippe unna skolearbeid. En av ungdommene forteller at han hadde slitt psykiske problemer og søvnløshet i mange år. Han følte ingen tilhørighet på skolen, og følte seg utenfor både når det kom til det sosiale og det faglige. I klassen hadde han mange flinke medelever, og han hadde en tydelig følelse av at han var en taper på skolen. Psykiske problemer var tabubelagt, og ungdommene opplevde dette som noe man burde skjule (Thrana, 2016, s. 101). Dette førte til at en jente valgte å droppe ut av videregående skole. Hun fikk problemer med angst som gjorde at hun ikke turte å være i klasserommet, ta bussen til skolen, og til slutt heller ikke å forlate hjemmet sitt. Hun skjulte disse problemene og fikk bare et større og større fravær fra skolen. Fra skolens perspektiv ble hun bare sett på som en unnasluntrer som ønsket å skulke. Hun visste ikke selv hvordan hun skulle ta opp problemene sine, og i etterkant mener hun at hun burde hatt noen hun kunne snakke med om hele situasjonen. Dette er en fellesnevner for flere av ungdommene som sliter med noe psykisk. De føler de mangler noen å kunne snakke med om problemene sine, slik at folk kan forstå deres situasjon (Thrana, 2016, s. 102).

Som nevnt i det tidligere avsnittet var det stor enighet blant ungdommene om at de kunne trengt noen å snakke med, dersom deres situasjon skulle blitt bedre. De følte de manglet noen som kunne se dem og deres problemer. De mente det kunne hjelpe dem slik at deres psykiske og fysiske problemer ble tatt på alvor. Psykisk helse er noe som har blitt tatt mere og mere på alvor de siste årene, og da spesielt blant gutter. Disse historiene fra elever som dropper ut av

videregående skole på grunn av psykiske lidelser, og fysiske lidelser som ikke blir tatt på alvor tyder på at skolene må ta grep her (Thrana, 2016, s. 102). Kanskje kan det være en løsning at alle skoler anskaffer seg en psykolog, eller finner en løsning hvor de kan bli henvist til psykolog på kort varsel dersom de føler at de kunne trenge det. Dersom man snakker om problemene sine tidlig, så kan det være med på å forhindre at problemene blir større over tid, og heller blir fikset i den tidlige fasen. Dette kan ha stor innvirkning på skolegangen til flere ungdommer, og det er tydelig at noe må gjøres.

En av de største utfordringene er å ta ungdommen på alvor, slik at deres problemer anerkjennes. Dette er et viktig steg for å hjelpe dem på veien. Ungdommene ønsker seg opplæring gjennom arbeid, og mener dette er en god inngang til arbeidslivet. Dette gjelder spesielt de som har droppet ut av videregående skole. Ungdommene ønsker tett oppfølging, og et system som hjelper dem med å bli værende på skolen eller i arbeid. De mener også det er viktig at det er voksne som er med på oppfølgingen og at de hjelper dem med å bli værende på skolen, og følger dem opp. De syntes det er en krevende periode av livet når de skal ut i voksenlivet, og ønsker da voksne som står ved deres side gjennom prosessen (Thrana, 2016, s. 109-110). Det er tydelig at ungdommene ønsker å bli sett, og trenger støtte og oppfølging på videregående skole. De trenger noen som ser dem, og noen de kan prate med dersom de har problemer. Dette er tiltak de selv mener ville hjulpet dem med å bli værende på skolen, og ikke ende opp med å droppe ut.

2.6.2 Generasjon prestasjon

Fra 2010 har myndighetene bedt om undersøkelser av unge, men tema om hvordan de egentlig har det. Ungdata står for mange av disse undersøkelsene. Ole Jacob Madsen refererer i sin bok «Generasjon prestasjon» til Ungdata sin undersøkelse fra 2018. Hovedfunnene oppsummeres på følgende vis: «De ungdommene som vokser opp i dag kan langt på vei karakteriseres som en veltilpasset, aktiv og hjemmekjær ungdomsgenerasjon. Selv om de fleste trives og er godt fornøyd, er det mange som opplever bekymringer i hverdagen. Særlig er det mange jenter som opplever skolen som stressende. Et viktig funn fra årets undersøkelse er at omfanget av psykisk helse-plager fortsetter å øke. Økningen er markant og gjelder både gutter og jenter» (Madsen, 2019, s. 10). Dette viser til det som ofte blir snakket om når det gjelder dagens ungdom. Flere og flere sliter psykisk, og det gjelder begge kjønn (Madsen, 2019, s. 10).

Dersom man ser på tilstanden til Norge i dag så skal vi aldri ha hatt det bedre, dersom man ser på materiell velstand og vår høye levealder. Likevel så ser at det er flere som sliter med psykiske helseproblemer i dag enn tidligere. Dette gjelder i stor grad unge mennesker. Her blir det en objektiv og subjektiv motsigelse. Objektivt om hvordan vi har det og mulighetene våre, og subjektivt om hvordan vi selv føler oss. Den franske sosiologen Alain Ehrenberg har følgende definisjon på hva hun mener er depresjon: «Depresjon er skammen ved å utholde vissheten om at alt er mulig samtidig som man selv ikke klarer å oppnå det». (Madsen, 2019, s. 15). Det kan være med på å forklare hvorfor unge i dag sliter mere psykisk enn tidligere. Det ligger en forventning om at alle unge har muligheten til å gjøre det stort og få til alt man ønsker. Det er bra at man har gode forutsetninger, men presset kan også bli stort. Det er ikke alle som ønsker å gjøre det stort, ta seg en utdanning eller fullføre videregående. Ettersom det ligger en forventning om å gjøre det fra samfunnets side kan det føre til at flere unge prøver å komme seg gjennom skole og utdanning selv om de egentlig ikke ønsker dette (Madsen, 2019 s. 15).

2.6.3 Digitalisert ungdom

Som nevnt viser undersøkelser om tidsbruk at unge bruker mye tid foran skjermen, og dette forekommer ikke uten konsekvenser. Det at unge velger mere tid foran skjermen betyr at de velger bort andre ting, og det viser seg å ofte være fysisk sosial kontakt. Det at depresjon og ensomhet øker blant unge er det mange som mener kan være et resultat av at fysisk sosial kontakt velges bort. Det er flere undersøkelser som bekrefter at jo flere timer unge bruker i sosiale medier, desto større sannsynlighet har de for å rapportere om depressive sykdommer (Madsen, 2019, s. 102). Dette er en skummel utvikling, hvert fall når en ser på hva ensomhet og depresjon kan gjøre med et menneske. Ensomhet og depresjon er med på å øke sannsynligheten for selvmord. Dette ble vist i en britisk undersøkelse blant unge hvor de skulle svare på hvordan de ulike sosiale mediene påvirket deres psykiske helse (Madsen, 2019, s. 103). Verstingen blant de sosiale mediene ble instagram, hvor det florerer av redigerte og filtrerte bilder og videoer av det tilsynelatende perfekte liv.

Høy bruk av sosiale medier blant unge blir ofte assosiert med negative ting som avhengighet, ensomhet og inngang til psykiske lidelser, men er det kun negative effekter? Og er det negativt for alle? Det finnes en forskning blant norske online brukere der det viser seg at de som bruker sosiale medier mye, også har flere venner i det virkelige liv, og at de bruker de sosiale mediene til å opprettholde kontakten med vennene sine fordi det er en praktisk måte å

kommunisere på. Men også i denne undersøkelsen viste det seg å være en gruppe som brukte sosiale medier mye, men ikke fikk noe godt ut av det. Denne gruppen var mannsdominant, og brukerne rapporterte om økt ensomhet (Madsen, 2019, s. 104). Unicef har utarbeidet en forskningsrapport om barn og skjermtid. Forskningen viste at de som ikke hadde noen skjermtid eller overdrevent mye skjermtid så ut til å ha en svak negativ påvirkning på velferden til barna, og moderat skjermtid så ut til å ha en svak positiv påvirkning (Madsen, 2019, s.104). Dette kan være med på å vise at dersom skjermtiden for unge begrenses til et fornuftig nivå, så kan det ha positiv effekt både sosialt og psykisk. Skjermtiden på de sosiale mediene kan både opprettholde og gi vennskap som også finnes i form av fysisk samvær (Madsen, 2019, s. 104).

2.6.4 Skolestress

NOVA-forskerne Mira Aaboen Sletten og Anders Bakken har utarbeidet seg en kunnskapsoversikt over ulike kjente forklaringer til økningen av psykiske plager blant unge. En av disse forklaringene baserer seg på skolen og skolestress. Det viser seg at utdanning og skole har fått høyere prioritet hos unge, og er en viktig del av livet deres. Dette mye på grunn av utviklingen utdanning har hatt. Mange jobber krever høyere utdanning, og på høyt nivå ved enten en bachelor eller master (Madsen, 2019, s. 94). Dette har ført til at presset på å få gode karakterer har økt, ettersom karakterene er altavgjørende for om du kommer inn på studiet du ønsker. For å kunne få mange av de attraktive jobbene, kreves det også at man har relevant utdanning, og disse utdanningene har ofte veldig høyt snitt.

I år 2000 ble den første PISA-undersøkelsen gjennomført (Utdanningsdirektoratet, 2020). Denne undersøkelsen har bidratt til at elevenes prestasjoner måles i høyere grad enn tidligere. Dette kan nok være en faktor som bidrar til det økte skolepresset elevene kjenner på i dag. Disse undersøkelsene som måler elevenes kunnskap, gjør at skolen endrer litt fokus. Det er ikke da fokus på læring, men fokus på resultatet. Norge, Danmark, Sverige og Tyskland var de landene som kom dårligst ut av PISA-undersøkelsene på starten av 2000-tallet. Elevene i disse landene hadde også en betydelig økning av skolestress, og følte på mye press på skolen. At det er en sammenheng mellom de dårlige resultatene og økningen av skolestress blant elevene i disse landene er svært sannsynlig (Madsen, 2019, s. 94).

2.7 Kjønnsforskjeller

Etter stoltenberutvalgets utredning viser det seg at rundt 20% av jentene på videregående skole ikke fullfører fem år etter det har begynt. Det er derimot rundt 30% av guttene som ikke fullfører videregående utdanning innen fem år etter de har starta (NOU 2019: 3). Dette viser at det er et flertall av gutter som ikke fullfører videregående skole, og det er et ganske klart flertall også. Dette viser at det er noe som må gjøres for å få ned dette høye antallet, hos begge kjønn, men først og fremst hos guttene. 10% mere frafall hos guttene enn jentene er en ganske stor forskjell. Det viser seg at guttene får årligere karakterer enn jentene på skolen, og at de trenger mere spesialundervisning. Kanskje er dette med på å føre til at flere gutter dropper ut enn jenter, nettopp fordi de sliter mere på skolen og ikke mestrer den like godt som jentene (NOU 2019: 3).

2.7.1 kjønnsforskjeller i grunnskolen

Kjønnsforskjellene er ikke bare tydelige i videregående skole, men begynner allerede i grunnskolen. Allerede før man begynner på skolen ligger jentene et steg foran. Jentene har bedre språkforståelse enn guttene før de begynner på skolen, noe som vil gi dem en fordel når de skal starte skolegangen sin. Likevel ser man at kjønnsforskjellene ikke er så store tidlig i grunnskolen, og det er tilnærmet likt mellom gutter og jenter når det kommer til lesing og regning. Dette endrer seg utover grunnskolen, og da i jentenes favør (NOU 2019: 3). Det kommer frem at jentene får bedre karakterer enn guttene i alle fag utenom kroppsøving ved slutten av grunnskolen. Disse karakterforskjellene kan være avgjørende dersom man trenger dem for å søke seg inn på den videregående skolen man har lyst til å gå på. Da kan man se det som at jentene har større sjanse enn guttene for å komme inn på den skolen de selv ønsker (NOU 2019: 3).

At jentene får bedre karakterer enn guttene i alle fag utenom kroppsøving er ganske oppsiktsvekkende, og viser en klar forskjell mellom kjønnene. Det er også slik at guttene trenger mere ekstrahjelp enn jentene, og hele 70% av alle som får spesialundervisning i løpet av grunnskolen er gutter. Noe som viser at gutter har ganske mye større vansker for å forstå pensumet som blir brukt i grunnskolen (NOU 2019: 3). Forskjellen blant gutter og jenter videreføres fra grunnskolen og inn i videregående skole. Jentene gjør det bedre enn guttene også i videregående skole. Av dem som fullfører videregående og får studiekompetanse er det slik at jentene i gjennomsnitt får bedre karakterer enn guttene, og dersom man ser på de som

fullfører nederste ende av karakterskalaen er det klart flere gutter enn jenter. Så jentene er klart bedre enn guttene både etter endt grunnskole og videregående skole (NOU 2019: 3).

2.7.2 Kjønnforskjeller i høyere utdanning

Kjønnforskjellene stopper ikke etter videregående utdanning, men fortsetter videre ut i studietiden på høyere utdanning. Her er det også slik at jentene dominerer, og kommer klart bedre ut av det enn guttene. Det er også en større andel av jenter som søker seg inn på, og fullfører høyere utdanning. Dersom en ser på de studiene med høye karakterkrav er det kvinnene som dominerer og er i flertall. Jentene utgjør ca 65% av de som fullfører utdanninger som medisin og jus. På utdanninger som psykologi og farmasi er godt over 70% av de som fullfører studiet jenter (NOU 2019: 3). Dersom man får bedre karakterer på videregående skole vil det gi en stor fordel når man skal søke seg inn på høyere utdanning ettersom det er med disse karakterene man bruker. Det vil da være flere jenter enn gutter som har sjanse til å komme inn på de utdanningene med høyest karakterkrav ettersom at jentene gjennomsnittlig går ut med høyere karaktersnitt fra videregående skole enn det guttene gjør (NOU 2019: 3).

Dersom man ser på de unge voksne, så er det flere kvinner enn menn som har høyere utdanning. Det vil si at for kvinner og menn mellom 30-40 år ikke stiller likt når det kommer til høyere utdanning. Andelen kvinner med høyere utdanning er på 57% og kun 40% hos menn. Dette er en skjevfordeling og mye tyder på at det ikke blir bedre med årene, tvert imot. SSB mener at kjønnforskjellene i høyere utdanning bare vil øke med årene som kommer. De regner med at i 2040 så vil 61% av menn og 89% av kvinner i arbeidsyrken ha høyere utdanning. Dersom dette stemmer så vil andelen både hos menn og kvinner med høyere utdanning øke, men andelen kvinner vil øke mere og skape en enda større differanse mellom kjønnene (NOU 2019: 3).

2.7.3 Årsaker til kjønnforskjellen

Stoltenbergutvalget hadde som oppdrag å finne ut av hva man vet om årsaker til at det er kjønnforskjeller i skoleprestasjoner. Utvalget mener at kunnskapsgrunnlaget er for svakt, og de regnet det som den viktigste konklusjonen i utredningen at man enda ikke vet hva som er årsakene til at det er kjønnforskjeller i skoleprestasjon og utdanningsløp. Likevel er det flere hypoteser om hva som kan være årsaken til kjønnforskjellene, og disse hypotesene har støtte

i forskningslitteratur. Det tyder blant annet på at jenter og gutter har ulike motivasjon, interesser og preferanser når det kommer til konkurranse, og at de blir behandlet ulikt og vurdert forskjellig av lærere, foreldre og medelever. Det tyder også på at jenter har større motivasjon økonomisk sett til å ta høyere utdanning enn guttene. Likevel er det to hypoteser som skiller seg ut (NOU 2019: 3).

De to hypotesene som skiller seg ut i forklaringen på kjønnsforskjellene i skoleprestasjon og utdanningsløp er «Modningshypotesen/Utviklingshypotesen» og «sårbarhetshypotesen» (NOU 2019: 3). Modningshypotesen går ut på at gutter og jenter har forskjellig utvikling i ungdomsårene av livet sitt og barneårene. Sårbarhetshypotesen forklarer kjønnsforskjellene gjennom at guttene er mere utsatte for å få negativ påvirkning fra dårlige miljøer. Det kan være dårlige venner, mangler fra foreldrene som omsorgssvikt eller dårlig oppdragelse, samlivsbrudd og andre familiære konflikter, eller at de syntes undervisningen er kjedelig. Det ser ut til at disse faktorene har større påvirkning på guttene enn på jentene (NOU 2019: 3).

Det er et flertall av kvinnelige lærere på skolen, men at kvinnene dominerer i læreryrket er ikke årsaken til at det er kjønnsforskjeller i skoleprestasjonene. I Stoltenberutvalgets rapport refererer de til en svensk studie om elever på videregående skole, som viser til at hvilket kjønn læreren har ikke har noe å si. Samt har også kjønnsforskjellene i prestasjonene på skolen vært fremtredende i lang tid før kjønnsfordelingen av lærere ble så ujevnt fordelt som det den er nå (NOU 2019: 3).

2.7.4 Kjønnsforskjeller i arbeidsmarkedet

Å ikke fullføre skolegangen kan ha påvirkning videre i livet på arbeidsmarkedet.

Arbeidsmulighetene begrenser seg uten fullført skolegang. Som nevnt tidligere i oppgaven så er det statistisk bevist at det er flere gutter enn jenter som ikke fullfører skolen. Så hvordan vil det da se ut videre i arbeidslivet. Det vil kanskje være mere naturlig å tenke at flere kvinner er sysselsatt enn menn, men slik er det altså ikke. Statistikk fra SSB og NAV viser at det er flere menn enn kvinner som er sysselsatt. Tall fra 2017 viser at 69,5 prosent av menn var sysselsatt, og 65 prosent kvinner (Vogt, 2018, s.183). Tall fra NAV viser at det flere kvinner som går på arbeidsavklaringspenger og flere kvinner som er uføretrygdet. 43 prosent flere kvinner enn menn går på arbeidsavklaringspenger, og det er 38 prosent flere kvinner enn menn som er uføretrygda. I de siste årene har det blitt slik at mange ofte tenker at spesielt unge menn

havner utenfor arbeidslivet og må gå på NAV, i større grad enn unge kvinner. Dette viser seg å være feil, noe man ser gjennom statistikk fra både SSB og NAV (Vogt, 2018, s.184).

Antallet unge uføre har økt, og i henhold til dette nevnes ofte unge menn som sterke bidragsyttere til denne utviklingen, fordi det går dårligere med unge menn nå enn tidligere. Økningen av unge uføre i de seneste årene skyldes noe annet enn at unge menn sliter mere enn før. Det har vært en vekst av 18-19 åringer som blir uføretrygde. Blant de uføretrygde i denne aldersgruppen er det en gruppe som er markant overrepresentert, og det er personer med diagnoser som psykisk utviklingshemning, medfødte misdannelser og kromosomavik. Denne gruppen mennesker har de siste tiårene hatt stor nedgang i dødelighet (Vogt, 2018, s.184). Dette kan være med på å forklare økningen av unge uføretrygde, og hvorfor statistikken har blitt slik den er i dag.

Klassekampen hadde en sak om «unge menn ingen trenger». Denne saken omhandler unge menn som sliter i arbeidslivet, og er basert på statistikk fra SSB som henviser til at synkende grad av sysselsetting hos unge menn med kun grunnskole som utdanning (Vogt, 2018, s.184). Denne saken viser hvor ensidig fokuset kan være når det gjelder sysselsettingen for unge uten høyere utdanning. Fokuset er primært på menn og deres problemer. Kvinnenes problemer oversees, og blir ikke debattert om i like stor grad som mennene. Fra 2006 til 2016 gikk andelen menn med grunnskolen som høyeste utdanning som var sysselsatt ned fra 79-66 prosent. Dette ble hovedfokuset, fordi nedgangen var stor. Allikevel i samme periode hadde kvinner med grunnskole som høyeste utdanning en nedgang fra 60-52 prosent. Dette vil si at tross den store nedgangen i sysselsetting for menn, så var det likevel flere kvinner som ikke var sysselsatt. Så selv om nedgangen ikke var like stor for kvinner, så er det fortsatt et stort problem at det er nesten 50 prosent av kvinner mellom 25-29 år med grunnskole som utdanning ikke er sysselsatt (Vogt, 2018, s.184-185). Dette er tall som burde bli snakket om i høyere grad, istedenfor å se på nedgangen hos menn som mest problematisk.

Diskusjonen om menn og gutter kom også til Norge på 90-tallet. Da ble det snakket om det Helga Hernes advarte om, det hun beskrev som «kvinnevennlige» velferdsstater, var ved å heller bli til «guttefiendtlige samfunn». Fra 2000-tallet og utover har menn i større grad blitt referert til som ofre i et likestillingsperspektiv. Eksempler på dette kan man finne i norske aviser. Det ble gjort en undersøkelse av norske aviser fra 2007-2011, og der finner man at

«Undertrykking av menn» ofte blir beskrevet som «statsfeministisk dominans» (Vogt, 2018, s.185).

Når en undersøker i hvor stor grad unge med liten grad av utdanning integrerer seg i arbeidsmarkedet, ser det heller ikke ut til at det dårlige bilde av unge menn stemmer. Dersom man ser på unge som har grunnskole som høyeste form for utdanning, ser man at menn har høyere sysselsetting enn kvinner. Dette gjelder i aldersgruppen 15-29 år. I 2013 ser man at kvinner mellom 24-40 år, som kun hadde grunnskole som utdanning, har høyere arbeidsledighet enn menn i samme aldersgruppe som også kun har grunnskole som høyeste utdanning. Kvinnene hadde en arbeidsledighet på 9,3 prosent, og mennene hadde en arbeidsledighet på 7,8 prosent (Vogt, 2018, s.183). Dette kan være med på å vise at menn uten høyere utdanning er flinkere på å sysselsette seg enn kvinner.

3. Teori

I boken «de frafalne» refererer Jon Rogstad til den italienske forskeren Diego Gambetta, og hans bok «were they pushed or did they jump?» (1987). Bokens formål var å kunne gi en empirisk analyse av hvilke betydning individuelle valg og utdanningsaspirasjoner har for gjennomføring av skolegang og frafall fra utdanningssystemet (Rogstad, 2016, s.133). Tittelen på boken til Gambetta kan tydes som todelt, men Gambetta viser til tre ulike forklaringer på hvordan forskjellige individer og husholdninger tar ulike beslutninger angående utdanningsvalg. Disse tre forklaringene til Gambetta vil fungere som den analytiske innramningen i min oppgave. Den første er en strukturforklaring, hvor økonomiske forhold er prioritert, mens menneskene bare skal tilpasse seg de økonomiske forholdene (Rogstad, 2016, s.133). Den andre forklaringen er push-forklaringer. Disse innebærer forhold som fører til at et individ forskyves i bestemte retninger, som for eksempel kan være et visst utdanningsforløp, eller et visst karrierevalg (Rogstad, 2016, s.142). Den siste er pull-forklaringer. Det baserer seg på at man tar valg utfra å ha nøye gjennomgått de ulike utfallene. Sett i et utdanningsperspektiv har man da valgt utdanningsvei basert på hvordan man antar den fremtidige gevinsten vil bli (Rogstad, 2016, s.134).

Diego Gambetta sine tre forklaringer, strukturforklaringer, push-forklaringer og pull-forklaringer, vil være det teoretiske utgangspunktet for min studie. Funnene som blir gjort i min studie vil sees i sammenheng og diskuteres med henhold til disse tre forklaringene, men push og pull forklaringene er de som vektlegges klart mest.

3.1 Strukturforklaring

Den første av Gambetta (1987) sine tre forklaringer er strukturforklaring. Denne forklaringen belager seg på betydningen av strukturelle forhold. Forklaringen baserer seg ikke på individet, slik som de to andre, men her er det krefter utenfor individet, som fører til frafallet (Rogstad, 2016, s. 139). Et eksempel på dette som vi finner i dag er man vet det i mange tilfeller er mangel på lærlingplasser. Dette kan føre til at elevene får mindre motivasjon for å fullføre sin yrkesfaglige utdanning, ettersom de ikke er sikre på at de vil få en lærlingplass når de er ferdige på skolen. Dersom elevene ikke er klar over mangelen på lærlingplasser før de søker seg inn på den yrkesfaglige linjen de ønsker, så kan det faktum at de først lærer om mangelen på arbeidsplasser underveis i skolegangen være en forklaring på hvorfor folk dropper ut

(Rogstad, 2016, s. 140). Denne strukturforklaringen til Gambetta (1987) er den av de tre forklaringene som er minst relevant for min oppgave, ettersom oppgaven min legger sto vekt på individet. Dermed passer «push» og «pull» forklaringene bedre, og jeg vil gi dem mere plass som teori enn strukturforklaringen.

3.2 Push-forklaringer

Gambetta (1987) beskriver push-forklaringer følgende: «Behavior follows from causes, either social or psychological, that are opaque to the individual consciousness and, by acting behind their backs, push the agents toward a given course of action» (Gambetta, 1987, s. 11). Push-faktorer er forhold som skyver individet i bestemte retninger, og legger føringer, som for eksempel på hvordan utdanning man skal ta eller hva man skal arbeide med. Et av de viktigste forholdene er verdier, og da spesielt verdier man har avhengig av foreldrene man er oppdratt av. Foreldre har ulike verdier, og disse fester seg ved ungene. Sosioøkonomisk bakgrunn og sosialisering er eksempler på verdier man kan være oppdratt med fra hjemmet (Rogstad, 2016, s. 142).

Dersom man skal trekke inn Gambetta (1987) sin push-forklaring inn i videregående skole, og nærmere sagt valget av videregående, er teorien svært interessant. Valget er det elevene selv som må stå for, og søke seg inn på den linjen de ønsker, men er det egentlig slik at de velger helt selv. Push faktoren belager seg på at individet blir påvirket, og dyttet i den ønskelige retningen for påvirkerne. Familien kan være en sterk påvirkning for valg av videregående, og familier har ulike interesser av barnas valg. Valget av videregående kan være sterkt påvirket hjemmefra for enkelte ungdommer, og familiens verdier kan være sentrale (Rogstad, 2016, s. 143). Dersom du har foreldre som begge er høyt utdannet ved universitet, kan det være et sterkt ønske for dem at ungene også skal ha et slikt utdanningsløp, og da er det naturlige valget å søke seg inn på studiespesialiserende. Dersom eleven selv egentlig ikke deler den samme formen for verdier som familien, og egentlig ønsker å ta seg en yrkesfaglig utdanning kan dette føre til at eleven ikke har motivasjon eller kunnskapen til å fullføre studiespesialiserende, som igjen fører til at eleven dropper ut av skolen (Rogstad, 2016, s. 144).

Som nevnt kan elevenes familie ha stor påvirkningskraft, og føre til at man blir dyttet i den retningen de ønsker. Dette trenger ikke nødvendigvis være bevisst, dette kan også være ubevisst, gjennom verdier man ubevisst påvirkes av, eller av et ønske om å videreføre

familiens sosioøkonomiske klasse. Det er ikke bare hjemmefra slik en påvirkning kan stamme fra, den kan også komme fra skolen (Rogstad, 2016, s. 145). Dersom elevene ikke mestrer skolen og klarer å oppfylle skolens krav som institusjon, kan skolen også være en årsak til at man ikke klarer å fullføre den. Elevene kan få et taperstempel og på den måten dyttes vekk fra skolen.

3.3 Pull-forklaringer

Gambetta skriver følgende om sin pull teori: «The third approach in general assumes that individuals act purposively in accordance with their intentions: when they are faced with multiple courses of action, it predicts that they will weigh them up and choose according to some expected future reward attached to each course of action. Individuals are here viewed not so much as pushed from behind as attracted from the front» (Gambetta, 1987, s. 16). I samsvar med push-forklaringene, tar også pull-forklaringene utgangspunkt i individet.

Gambetta sin pull-forklaringer går da ut på at individet selv tar valg etter å ha nøye tatt hensyn til de ulike mulige utfallene. I motsetning til push-faktorene som dytter individet bakfra, blir man ved pull-faktorene dratt mot de ulike retningen fra front i den forstand at man selv klarer å se de ulike utfallene av valgene man tar (Rogstad, 2016, s. 147).

Gambetta sine «pulled from the front» perspektiver fokuserer på hvilken betydning individuelle valg og rasjonalitet har. Dersom man ser dette i sammenheng med frafall kan det diskuteres om frafall kan være en del av en ønsket prosess (Rogstad, 2016, s. 147). Frafall trenger ikke nødvendigvis være noe negativt. Dersom dette er ønsket av individet kan det være en positiv opplevelse. Elever som trekkes mere mot arbeidslivet enn skolen kan oppleve bruddet med skolen som positivt. Sett i sammenheng med Gambetta sin pull teori, så kan individet da vurdere de ulike utfallene av å gå på skolen, eller å jobbe, og da komme frem til at det beste for en selv vil være å droppe skolen og starte i arbeid (Rogstad, 2016, s. 148).

Dersom man skal se denne pull-teorien til Gambetta i henhold til videregående skole, vil elevene veie opp de ulike studieretningene mot hverandre, og komme frem til hva som passer best for dem og vil gi dem best mulig gevinst langsiktig (Rogstad, 2016, s. 148). Elevene vil selv kunne se hva som er best for dem, og de er kapable til å ta egne rasjonelle valg. Denne fremtidige gevinsten i form av utdanning og arbeidsmuligheter kan være varierende, og avhenger av individets egne preferanser og mål. Dersom man har som mål og få inn penger så fort som mulig, og ikke har noen preferanser på hvordan jobb man vil ha, så vil skolen være

en forsinkelse for deg til å nå målet (Rogstad, 2016, s. 149). Veien til å tjene penger vil være kjappere ved å ikke gå på videregående skole, men heller finne seg arbeid med en gang. Dersom man ikke har et ønske om å senere i livet får seg en spesifikk jobb som man må utdanne seg til, så er det heller ikke nødvendig å ta relevant utdanning.

4. Metode

4.1 Begrunnelse for valg av forskningsmetode

Mitt valg på hvordan datainnsamling jeg ønsket falt på kvalitativ metode. Dette ettersom jeg ønsker å høre historiene til lærerne som har hatt elever som har droppet ut av skolen, og ønsker meg dybdeintervju for å få frem mest mulig fakta som vil være relevant for meg. Dermed passet det bedre med kvalitativ metode enn kvantitativ metode. Det finnes fordeler og ulemper med både kvalitativ og kvantitativ metode. Ulempen med at jeg har valgt kvalitativ metode er at jeg ikke får like mange informanter å gå utfra, men det er ikke kvantiteten jeg er ute etter i min oppgave, og lærerne jeg intervjuet hadde mye erfaring med elever som droppet ut. Jeg ønsker ikke bare å stille informantene mine enkle spørsmål, jeg ønsker å høre hele historien og erfaringene lærerne har til de som dropper ut. Målet mitt er å utforske hva som fører til at fenomenet «drop out» forekommer. Dette er komplekst og lar seg ikke besvare gjennom en spørreundersøkelse med faste svaralternativer. Jeg må høre historier og erfaringer lærerne har opplevd. Det er på denne måten jeg vil få et dypere innblikk i hvorfor elever dropper ut av skolen, og hvordan denne prosessen forekommer (Postholm & Jacobsen, s. 89-91). Oppgaven min gir et lite kvalitativt bidrag ved å ha semi-strukturerte intervjuer med noen få lærere.

4.1.1 Kriterier for utvalget

I denne studien ønsker jeg å undersøke hvilke erfaringer lærere har med elever som dropper ut av videregående skole, med hovedfokus på gutter. Deres erfaringer med hvorfor de faller fra og hvordan de håndterer slike elever er noe jeg ønsker å bringe inn i min studie. Min nysgjerrighet er stor til hvordan ulike lærere forholder seg til elever som dropper ut av skolen, og hvordan de ulike lærerne arbeider med slike elever.

4.1.2 Rekruttering av informanter og utvalg

For å få best mulig svar på de spørsmålene jeg har, ønsket jeg å intervju lærere som underviser på studiespesialisering, yrkesfag og påbygg. Derfor var det viktig for meg å finne lærere som har erfaring på disse tre utdanningsretningene på videregående skole. Dette for at jeg skulle få best mulig informasjon om drop outs generelt i skolen. Hvilke fag lærerne underviste i var ikke så relevant for meg, men jeg ønsket å intervju minst en lærer som har erfaring med å være kontaktlærer. Dette fordi kontaktlærerne er de som har tettest kontakt med elevene, og i prosessen til å droppe ut så er kontaktlæreren svært sentral. Lærerne som

deltar i dette studiet er lærere som har fått kontaktinformasjon til av min veileder, og gjennom mitt personlige nettverk.

Lærerne fikk tilsendt informasjonsskriv i henvendelsen om de ønsket å delta i min studie. Tid for gjennomføring av intervjuet ble gjort fortløpende ettersom de ønsket å delta, og lærerne ga meg tidspunkter hvor de kunne intervjues. Et av de planlagte intervjuene lot seg ikke gjøre grunnet sykdom. De fire intervjuene som ble gjennomført var via zoom, ettersom dette var det enkleste for alle parter, og de fleste av informantene ville gjennomføre intervjuet utenom arbeidstiden sin.

4.2 Forskningsetikk og forskerrollen

Personvernet til informantene mine er noe jeg har tatt hensyn til gjennom hele prosessen. Dette har jeg gjort gjennom å følge alle retningslinjer jeg har fått gjennom å søke til NSD (Norsk senter for forskningsdata). Jeg ga all nødvendig dokumentasjon til NSD, og fikk prosjektet mitt godkjent. Jeg har hele veien tatt personvernet til informantene mine på alvor, og opprettholdt kravene mine under hele min datainnsamling. Informantene mine har fått informasjonsskriv som har blitt godkjent av NSD, og informasjonen de har fått i informasjonsskrivet som gjelder personvern har blitt opprettholdt. De har hatt muligheten til å trekke seg når som helst under prosessen, selv etter intervjuet er gjennomført. Informantene mine er helt anonyme og anonymiseres i hele prosessen. De blir aldri navngitt, hverken i intervjuene jeg gjør eller når intervjuene transkriberes (Troost & Jeremiassen, 2010, s. 63).

Samtlige av mine intervjuer ble gjort over zoom, med lydopptaker ved siden av som tok opp samtalen. Dette er noe som er mulig via dagens teknologi, og er det beste alternativet dersom intervju ansikt til ansikt ikke er mulig (Postholm & Jacobsen, s. 117). Årsaken til at intervjuene ble over zoom var for at noen av lærerne jeg intervjuet jobber på skoler som er et stykke unna der jeg holder til, og noen av intervjuene ble gjort når lærerne var hjemme og ikke på jobb. Dette medførte til at zoom ble den beste løsningen. Når det skulle være digitalt så ønsket jeg den formen for digitalt hvor samtalen blir mest naturlig, og det er på zoom hvor man kan se hverandre når man prater. Lydopptakeren gjorde at intervjuene ble spilt inn med god kvalitet, og dette er noe Kvale og Brinkmann mener er sentralt. Lydopptakeren fører til at jeg kan konsentrere meg om selve samtalen og passe på at vi holder oss innenfor temaet, og senere kan gå tilbake og lytte på intervjuet når det skal transkriberes (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 187). Lydopptakeren har vært et viktig hjelpemiddel. Hvert intervju ble transkribert

fortløpende og deretter slettet fra lydopptakeren. Jeg har personlig gjennomført all transkribering, så transkriberingens kvalitet og gjennomførelse er jeg selv ansvarlig for. Alle informantene fikk utdelt informasjonsskriv innen intervjuet startet, og samtlige ga meg muntlig samtykke til å delta i prosjektet (Kvale & Brinkmann, 2009, s. 188).

For meg som fremtidig lærer er det svært ønskelig å få informasjon og data av andre lærer om hva de gjør i prosessen når elever velger å droppe ut av skolen, og hva de gjør for å forhindre at dette skal skje. Frafall er svært fremtredende på yrkesfag, et sted hvor jeg har lite kompetanse i læreryrket fra før av. Så det er svært ønskelig for meg å få økt kompetanse om hvordan man kan forhindre at de dropper ut fra lærernes perspektiv, og lære mere om årsaker til hvorfor de dropper ut av skolen. Som lærer ønsker jeg å være med på å få ned frafallsprosenten generelt over alle studieretningene på videregående. Jeg ønsker å kunne bidra til å holde elevene på skolen slik at de kan fullføre skoleløpet sitt. Noe som også kunne vært interessant var å se det fra elevenes perspektiv, slik at man kunne sammenlignet lærernes erfaringer med elevenes.

4.3 Innsamling av data

Jeg utarbeidet meg en intervjuguide før datainnsamlingen startet, gjennom forskningsintervju (Brottveit, 2018, s. 92). Gjennomføringen av intervjuer kan gjøres på forskjellige måter, og ha ulike strukturer og grad av planlegging. De tre ulike metodene strukturert intervju, ustrukturert intervju og semi-strukturert intervju ble alle vurdert før jeg startet min datainnsamling. Det finnes fordeler og ulemper med alle, og valget på hvilken type intervju man velger må baseres på eget forskningsspørsmål (Postholm & Jacobsen, s. 120).

4.3.1 Det semi-strukturerte intervjuet

Jeg har valgt at intervjuene skal være semistrukturerte intervjuer. Dette fordi jeg har skrevet ned en del spørsmål jeg gjerne ønsker svar på, men disse spørsmålene er ganske åpne. Dette er fordi jeg ønsker at de jeg intervjuer snakker fritt rundt temaene jeg ønsker svar på, og det gir også meg muligheten til å komme med tilleggsspørsmål og fordypende spørsmål som vil gi meg den informasjonen jeg ønsker. Ved å gjennomføre intervjuene på denne måten sørger jeg for at alle vil få de samme spørsmålene, slik at det blir likt. Intervjuene vil likevel kunne ta litt ulike retninger, ettersom kandidatene nok vil ha ulike svar på spørsmålene jeg har forberedt (Postholm & Jacobsen, s. 121). Ved å gjennomføre et slikt semistrukturert intervju

vil selve intervjuet bli mer som en samtale, noe som kan være mer behagelig for lærerne jeg skal intervju. Selv om det blir mer behagelig for lærerne, vil allikevel intervjuet føles profesjonelt og planlagt, ettersom de viktigste spørsmålene er skrevet ned (Krumsvik, 2014, s. 125).

4.3.2 Gjennomføring av intervju

Intervjuene mine ble gjennomført fortløpende ettersom jeg fikk bekreftelse på at informantene ønsket å stille til intervju. Noen av informantene har jeg kjennskap til gjennom praksisperiode i studieforløpet mitt, men jeg hadde ingen kontakt med dem opp mot intervjuet annet enn planleggingen av når intervjuet skulle gjennomføres. Samtlige av lærerne jeg intervjuet hadde hatt samtaler med flere av sine kollegaer om tematikken jeg skulle spørre dem om, slik at de fikk andre læreres perspektiv på forhånd. Selve intervjuguiden fikk de ikke tilsendt på forhånd, så de visste ikke hvordan spørsmålene var, bare hva tematikken var. I intervjuguiden er det tilrettelagt for at informantene kan snakke utenom de satts spørsmålene jeg har, noe som er bevisst fra min side (Vedlegg 1). Dersom svarene informantene gir mister relevans og flytter seg utenfor det jeg ønsker svar på, så kan jeg stille dem oppklaringsspørsmål slik at jeg trekker samtalen tilbake i den retningen jeg ønsker å ha den (Postholm & Jacobsen, s. 126). Dersom svarene underveis i intervjuet ikke blir utdypende nok, vil jeg benytte meg av inngående spørsmål, slik at informantene kun utfylle svarene de selv kommer med. På denne måten vil informantene dele deres erfaringer så utfyllende som mulig (Postholm & Jacobsen, s. 123). Jeg noterte ikke noe underveis når jeg gjennomførte intervjuene. Dette var for at intervjuene skulle bli en samtale hvor jeg hadde fullt fokus på informantene og det som ble fortalt. Så fort intervjuene var ferdig begynte prosessen med å transkribere, og intervjuene ble sletter fortløpende etter jeg fikk transkribert dem.

4.4 Behandling av data

Intervjuene ble gjennomført via zoom, og tatt opp på lydopptaker som jeg lånte av UIA. Transkriberingen ble gjennomført raskt i etterkant av intervjuene, og deretter slettet fra lydopptakeren. Lydopptakene ble gjennomgått nøye slik at jeg ikke skulle gå glipp av viktig informasjon. Lydopptakene ble ikke slettet før jeg visste at jeg hadde fått transkribert intervjuene så nøye som mulig. Transkriberingen ble gjennomført på bokmål, og dialektord ble endret slik at informantene skal holdes hemmelige og de ikke kan gjenkjennes via dialekt.

Endring av dialekt til bokmål gjør også det transkriberte intervjuet lettere å lese, og dermed enklere å arbeide med (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 206).

4.5 Analyse av data

Bakgrunnen for analyse av kvalitativ data er for at forskeren skal få økt kunnskap rundt det området som det forskes på. For min studie blir det å opparbeide seg kunnskap gjennom intervjuer med lærere som har erfaringer med elever som dropper ut av videregående skole. Datamaterialet man får er relativt stort og det kan være krevende å analysere alt. Derfor er det viktig at man gjennom analyseprosessen minner seg selv på hva som er viktig for egen forskning, og hva som er relevant for teorien forskningen består av. Det er også viktig at man opprettholder fokuset på problemstilling og forskningsspørsmål i arbeidet med analyse, slik at man får brukt det som er relevant for egen studie. (Tjora, 2017, s. 196).

For at jeg skal kunne besvare min problemstilling og mine forskningsspørsmål gjennom mine mange sider med transkriberte intervjuer, så må jeg gå systematisk til verks. Utgangspunktet for min analyse tar jeg derfor i tematisk analyse. Tematisk analyse dreier seg om tema i datamaterialet man har, og man skal se etter ulike temaer i datamaterialet. Tema er ulike datamateriale med fellestrekk (Johannessen et al., 2018, s. 279). Den første delen av prosessen handler om å skaffe seg en overordnet oversikt over all data. Analyseprosessen starter allerede under innsamlingen av data. Den refleksjonen man får under gjennomføringen av intervjuene og transkriberingene kan føre til fremtredende tanker om ulike temaer som skiller seg ut. De temaene man ønsker å belyse under intervjuet er også gjennomtenkt på forhånd. Neste steg begynner når intervjuene er transkribert. Her handler det om å få frem de viktige poengene i datamaterialet. Dette kan kalles for koding, og det kan gjennomføres på flere ulike måter. I min studie har jeg kun benyttet meg av markeringstusj og penn, men man kan også benytte seg av avanserte databehandlingsprogram. Dette var noe jeg ikke følte var nødvendig for å sette sammen mitt datamateriale (Tjora, 2021, s. 219). Neste steg er å kategorisere kodene. Dette gjøres ved å plassere dem i overordnede temaer og undertemaer. Det siste steget er å presentere og kommentere temaene, og vise til deres plass i oppgaven (Johannessen et al., 2018, s. 282–305).

I mitt analysearbeid kategoriserte jeg temaene etter hovedårsaker til at elevene dropper ut av skolen. Videre ble hovedkategoriene mine delt inn i underkategorier, som består av ulike temaer. Det ble delt inn i for eksempel kjønn, slik at jeg kan sammenligne guttene og jentene.

Kategorier som kjønn, årsak til frafall, alder og utdanningsretning var sentralt i alle hovedtemaene. Eksempel på dette er lærer 3 som sa følgende: «(...) jeg tror læreren har veldig mye å si. En god kontaktlærer som du har god relasjon med det tror jeg har alt å si(...)» og Lærer 2 som sa følgende: «(...) tidlig innsats og åpen dialog fra rektor og ned til avdelingsleder, til faglærere og kontaktlærer er viktig, men det viktigste er mellom faglærere og kontaktlærer (...)». Her nevner begge kontaktlærer som sentralt, og da ser jeg dette i form av lærere som tema for drop out, og finner sammenhenger ut ifra intervjuer hvor lærer ble nevnt som årsak.

4.6 Utvalg

Alle informantene som deltar i studie har undervisningskompetanse på videregående skole. De underviser på studiespesialisering, yrkesfag og påbygg. Dette gjør at de dekker hele spekteret på videregående skole, og sammen har de erfaringer med elever som dropper ut innenfor alle tre retningene. Informantene ble valgt ut på bakgrunn av informasjon fra min veileder og personlig kjennskap gjennom praksis i studieløpet mitt. Dette medførte til at jeg visste at informantene mine kom til å ha erfaringer på tvers av studieretningene. Det er et bredt aldersspekter på informantene, og de er fra slutten av 20 årene til 50 årene. De har ulike undervisningsfag og arbeidserfaring på videregående skole, men felles er at alle informantene har hatt flere elever som har droppet ut av videregående. Informantene mine er både mannlige og kvinnelige, og alle har hatt erfaringer med både jenter og gutter som dropper ut av skolen. Under har jeg laget en tabell om informantene i studien, og de er beskrevet som «lærer 1» og frem til «lærer 4». Dette er etter rekkefølgen jeg intervjuet dem i, og de vil bli tilegnet disse navnene gjennom hele studien.

	Fag	Arbeidserfaring og undervisning
Lærer 1	Norsk, samfunnskunnskap og historie.	Har undervist i 5 år på videregående skole, både på studiespesialiserende og yrkesfag. Har også erfaring som kontaktlærer.

Lærer 2	Norsk, historie, religion, sosiologi og sosialkunnskap.	Har undervist på videregående skole i 31 år, på studiespesialisering, yrkesfag og påbygg. Har erfaring som kontaktlærer.
Lærer 3	Norsk, naturfag og biologi.	Har undervist i 12 år på videregående skole, både på studiespesialiserende og yrkesfag. Har også erfaring som kontaktlærer.
Lærer 4	Samfunnsfag, historie, psykologi og sosialkunnskap.	Har undervist i 7 år på videregående skole, på studiespesialiserende, yrkesfag og påbygg. Har også erfaring som kontaktlærer.

4.7 Pålitelighet og gyldighet

Tjora (2021) henviser til tre kriterier for å vise til kvalitet. Disse tre kriteriene han viser til er pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet. De tre kriteriene brukes til å kvalitetssikre kvalitativ forskning (Tjora, 2021, s. 259). I min oppgave er kun pålitelighet og gyldighet relevant, og jeg benytter meg derfor kun av de to.

Gyldighet henviser til svarene man får i forskningen, og om svarene faktisk samhandler med de spørsmålene man ønsker å stille. Mitt forskningsprosjekt ble gjennomført med fire informanter på to ulike videregående skoler i Agder, og i etterkant av intervjuene kan man stille seg spørsmålet om de svarene jeg nå besitter etter analyse av mine data faktisk besvarer det jeg ønsker å undersøke. I forkant av intervjuene ble informantene bevisstgjort på hva jeg ønsker å finne ut av gjennom min studie, og dette var tydelig gjennom samtlige av mine intervjuer. Spørsmålene jeg utarbeidet meg i forkant av intervjuene, som er en del av intervjuguiden (vedlegg 1), ble utformet med hensyn av å utforske de temaene jeg ønsket,

som igjen vil bidra til å etablere vesentlig kunnskap gjennom relevant forskning (Tjora, 2021, s. 260-262). På den måten fikk jeg data som var relevant for min problemstilling.

Pålitelighet handler om sammenhenger internt i forskningsprosjektet. Ifølge Tjora (2017) er ikke fullstendig nøytralitet mulig via den alminnelige tolkningen av kvalitativ metode. Tjora mener også at det er fort gjort å opparbeide seg personlige tanker før en drar ut i felten, og at man må kunne endre denne forståelsen underveis i datainnsamlingen hvis nødvendig (Tjora, 2017, s. 235-236). Hvordan man har valgt ut sine informanter og hvordan forholdet mellom informantene og den som forsker, vil også kunne ha betydning for påliteligheten av studie. Jeg hadde kjennskap til tre av informantene fra før av i ulik grad, og dette var hjelpende for meg i prosessen av å rekruttere informanter. Den personlige kjennskapen hadde ingen påvirkning på intervjuet, annet enn at de kunne stille til intervju på relativt kort varsel (Tjora, 2021, s. 264).

5. Drøfting og presentasjon av funn

I følgende kapittel vil jeg presentere funn fra intervjuene mine, og koble dem opp mot Gambetta sine push og pull teorier, og tidligere forskning. Kapittelet ville være todelt, og funnene kategoriseres etter om det passer til push eller pull.

5.1 Push-forklaringer

Jeg vil ta for meg funnene jeg har gjort i henhold til Gambetta sine push-forklaringer, som er skrevet om i teori kapittelet. Gambetta sine push-forklaringer vil sees i sammenheng med tidligere forskning, og funnene vil bli drøftet deretter.

5.1.2 Lærernes forståelse av familiens påvirkningskraft

En av Gambetta sine forklaringer på individers utdanningsvalg er såkalte «push faktorer» og familien kan være en slik faktor. Familien kan være med på å dytte individet i en viss retning, slik at det har påvirkning på utdanningsvalg. På videregående skole kan dette være hvilket studieforløp elevene tar. Eifred Markussen (2016) mener foreldre har påvirkning på barnas prestasjoner på skolen, men ikke bare på bakgrunn av foreldrene sine jobber og utdanningsnivå, men også om deres samliv. Dersom en har skilte foreldre øker sannsynligheten for at man dropper ut av videregående skole eller stryker. En studie viste at ungdom som ikke bodde med begge foreldrene sine hadde økt sannsynlighet for å droppe ut eller stryke på skolen (Markussen, 2016, s. 34).

5.1.2.1 Betydningen av elevenes alder og bakgrunn

Når elevene fyller 18 år, så er det ikke lengre nødvendig å inkludere foreldrene i hvordan det går på skolen. Lærer 2 hadde følgende å si om det:

Lærer 2: «Vi har et sånt samtykkeskjema som det heter. Som vi ber elever over 18 år fylle ut som gjør at vi kan ta kontakt med foreldrene, hvis det er nødvendig. De fleste elever skriver under på det, men ikke alle. Og det er jo ofte kanskje de elevene som har mye fravær og sliter faglig, som ikke ønsker at foreldrene skal vite om hvordan det står til. Og vi kan jo ikke si noe. For når de er under 18 kan jeg jo få telefoner fra foreldre som spør, og da kan jeg svare, men er de over 18 har jeg taushetsplikt. Og det er det jo en del foreldre som ikke alltid er like fornøyd med, men vi kan jo ikke tvinge attenåringene, de må jo se selv velge om de skal skrive under på skjemaet eller ikke.»

Lærer 2 mener altså at det kan være en sammenheng mellom elever som dropper ut, og om de ønsker å utelate foreldrene sine fra å opprettholde kontakt med skolen. Dette er noe lærer 3 også støtter, og svarte slik da jeg spurte om det var en sammenheng mellom dem som droppet ut, og om dem som ikke ønsket at skolen skulle ha kontakt med foresatte etter de ble 18 år:

Lærer 3: «Ja det tror jeg absolutt. Det skjer jo ting så fort de blir 18. Da må ikke lengre foreldre sende meldinger. Vi så det jo kjempegodt under korona for eksempel. Når ikke du trengte legeerklæring på fravær. Så fort de var 18 år så var de jo syke hver dag. Det er jo klart at de som er syke hver dag har jo plutselig en lavere terskel for å slutte fordi de plutselig har gått glipp av alt.»

De andre lærerne som deltok i intervjuene gå utrykk for at de hadde en lik forståelse som lærer 2 og lærer 3. De mente også at det ofte kunne være de elevene som ikke ønsket å skrive samtykkeskjema etter de fylte 18 år som droppet ut av skolen. Flere av lærerne opplevde også at de som sluttet på skolen generelt var over 18 år. Hilde Marie Thrana (2016) nevner også at det er ikke slik at alle som dropper ut av videregående skole ikke returnerer til skolen. Flere av ungdommene som slutter på skolen velger senere å begynne igjen. Opptil flere av dem dropper ut og starter på skolen igjen flere ganger (Thrana, 2016, s. 92). Dette er også noe samtlige av lærerne jeg intervjuet opplevde. Flere av lærerne opplevde at det var elever som droppet ut av skolen, som også hadde gjort dette tidligere. Lærer 3 sa følgende om opplevelsen med slike elever:

Lærer 3: «Ja, for mange prøver jo igjen og igjen og igjen. De tenker nok at dette går fint, dette skal jeg klare, fordi jeg vil bli lege eller et eller annet. Også skjønner de fortsatt ikke når de begynner for femte gangen, at nei dette er nok ikke noe for meg(...) Av mine elever som har droppet ut har det ofte skjedd i første klasse, på vg1. I noen tilfeller når de kommer i min klasse så er det ikke første forsøket de har på vgs. Så jeg har vært borti elever som har vært inne i den prosessen før og allerede er litt under oppsyn av oppfølgingstjenesten.»

Dette tyder på at de elevene læreren har erfaring med har vært over 18 år, selv i førsteklasse. Min tolkning av intervjuene med lærerne er at det er større sjanse for at elevene dropper ut når de er over 18 år, ettersom de da selv kan skrive under på at de vil forlate skolen og droppe ut.

Foreldres reaksjoner på at barna deres dropper ut av skolen opplevde lærerne som varierende. Noen var forståelsesfulle, og andre av mindre forståelsesfulle. Lærer 2 beskrev dette på følgende måte:

Lærer 2: «Vanligvis er det jo de over 18, men jeg har opplevd under 18 også. Det er jo ofte fortvilelse hos foreldrene, det er jo det. Kanskje litt sinne fordi de mener at skolen kanskje ikke gjør nok, selv om vi gjør absolutt nok. Det er litt blandede reaksjoner der. Som sagt så har de fleste elevene jeg har hatt med å gjøre vært over 18 år. Man kan også møte stor forståelse hos foreldre. De skjønnte at dette var ikke det rette for barna allikevel. De fleste foreldre er jo sånn, men man vil alltid oppleve andre som ikke helt tenker på samme måten.»

Forståelsesfulle foreldre som lærer 2 snakker om kan være en push-faktor for at elevene dropper ut av skolen. Dersom foreldrene i likhet med eleven merker at det ikke er realistisk at eleven vil fullføre studieretningen den går på, kan foreldrene være en bidragsyter til at eleven dropper ut, og vil dermed fungere som en push-faktor. De kan hjelpe eleven med å innse at den linjen som eleven går på ikke er den riktige, og at det kan være lurt å droppe ut og heller prøve en annen, eller prøve seg i arbeid.

Asylsøkere 5.1.2.2

Lærer 4 opplevde også at elever over 18 år forlot skolen, men hadde mest erfaringer med at det var asylsøkere. Følgende sa Lærer 4:

Lærer 4: «Ja, altså flertallet av de som har droppet ut er jo enslige asylsøkere. Så de har jo ikke noe nettverk, de har kanskje noen kontaktpersoner, men det er ikke noen foreldre å kontakte. Også bikker de som regel 18 år tidlig. De er ofte litt eldre enn det som er vanlig når man begynner på videregående. Så da er det ikke noe å hente på det.»

Her kan mangelen på involvering av foreldre som push faktor kanskje være en årsak til at elevene ikke fullfører skolen, ettersom elevene står helt på egne bein. Også andre naturlige årsaker kan spille inn, med tanke hva eleven kan ha opplevd ved å flytte til et nytt land alene, og mest sannsynlig kommer fra harde forhold som kan ha store påvirkninger på et individ. Dersom eleven har kontakt med foreldrene i hjemlandet, kan det være at foreldrene ønsker at

eleven skal få seg utdanning ettersom det er gode muligheter for dette i Norge. På denne måten kan foreldrene være en push faktor, slik at eleven skal prøve å komme seg gjennom skolen, istedenfor å finne seg en jobb som ikke krever fullført skolegang eller videre utdanning. Dersom elevene ikke har tilstrekkelige norskkunnskaper kan videregående bli for tungt, ettersom det er en del teori, selv på yrkesfag. Da kan det være at foreldrenes ønske om at eleven skal få seg utdanning er så sterk at eleven prøver igjen og igjen uten å lykkes.

5.1.2.3 Foreldres utdanningsbakgrunn

Ut fra intervjuene virker det til at foreldre både kan ha både positiv og negativ påvirkning på elevene, og det virker til at de kan være pådragsgivere både til at elevene skal droppe ut av skolen, og fortsette på skolen. Det er gjennomgående hos alle lærerne jeg intervjuet at de fleste dropper ut etter de har fylt 18 år, noe som kan tyde på at elevene venter til de selv kan ta valget med å droppe ut av skolen og skrive seg ut, istedenfor når de er 18 år og foreldrene må gjøre det. Dette kan kanskje tyde på at elevene ikke ønsker en konflikt med foreldrene når de er under 18 år.

Stoltenbergutvalget kom frem til at det var en betydelig sammenheng mellom skoleprestasjoner til ungdom og foreldrenes utdanningsbakgrunn. Det er kjønnsforskjeller i skoleprestasjonene til elevene, men det argumenteres for at kjønn ikke er den største utgjørende faktoren for denne forskjellen. Det argumenteres for at familiens sosioøkonomiske bakgrunn er den største faktoren på ungdommens prestasjoner på skolen (NOU 2019: 3). Det viser seg at de absolutt svakeste elevene er gutter som har foreldre uten utdanning. Gutter som har foreldre med lav utdanning har da altså mindre sannsynlighet for å lykkes på skolen, enn gutter med foreldre som har høyere utdanning. De som har best grunnlag for å gjøre det bra på skolen er jenter med foreldre som har høyere utdanning (NOU 2019: 3). At foreldrene ønsker at ungene skal ta studiespesialisering slik at de kan få seg en utdanning kan være en årsak til frafall, noe som gjør at foreldrene er en push-faktor. Dette legger Lærer 2 frem på følgende vis:

Lærer 2: «Det er flere foreldre som ønsker at ungene skal ta studiespesialisering fordi det er litt mer prestisje, jeg har opplevd slike foreldre. Jeg har opplevd oppgitte foreldre som blir sinna fordi ungene gjør det så dårlig og det går ofte utover oss lærere.»

Lærer 2 sine erfaringer viser til at enkelte foreldre legger press på barna slik at de skal gjennomføre studiespesialisering på videregående. Gjennom intervjuene har samtlige av lærerne fortalt om erfaringer med elever som går på studiespesialisering, men som helt klart burde gått på yrkesfag. Studiespesialisering er teoritungt, og krever en viss form for motivasjon dersom man skal kunne komme seg gjennom og bestå. Det er ikke bare elevene det går utover dersom de ikke klarer å gjennomføre studiespesialiserende, det går også utover lærerne, slik som lærer 2 forteller. Flere av lærerne fortalte om erfaringer med slike foreldre, og at foreldrene skyldte på lærerne for at barna ikke klarte å fullføre. Som alle lærerne har nevnt «videregående skole er ikke for alle», så burde dette også være noe foreldre burde bli oppmerksomme på, og kanskje spesielt at studiespesialiserende ikke er for alle.

5.1.3 Kjønn

Informantene mine var litt delt angående om de følte det var flere gutter som droppet ut av jenter, men flertallet av dem opplevde at det flertall av gutter. Min oppfatning generelt gjennom intervjuene var at det var flest gutter, men også mange jenter som droppet ut, og kanskje enda flere enn jeg hadde tenkt da jeg startet mitt prosjekt. Jeg fikk en oppfatning av at guttene og jentene hadde ulike årsaker til at de droppet ut av skolen, og det var en ting jeg la spesielt merke til angående jentene. I nyere tid har det blitt snakket mer om gutter og psykisk helse, og dette har blitt lagt større vekt på i den offentlige debatten. Dermed var det av min oppfatning at det var flere gutter enn jenter som droppet ut av videregående grunnet psykiske plager. I løpet av intervjuene mine viste det seg at det var motsatt, og at mine tidlige oppgjorte tanker ikke var korrekte. En av lærerne jeg intervjuet dro spesifikt frem psykiske plager som hovedgrunnen til at jenter droppet ut av videregående skole. Lærer 4 fortalte meg følgende:

Lærer 4: «Når det gjelder jentene som har sluttet, så føler jeg at det er veldig ofte helserelatert. Psykisk helse, som gjør at det blir for tøft å være på skolen».

5.1.4 Psykisk helse

I kapittel fire av «De frafalne» viser Hilde Marie Thrana (2016) til at det gjennom undersøkelse av helseproblemer har vist seg at dette var en klar årsak til at ungdommer droppet ut og ikke fullførte videregående skole. Årsakene var mye knyttet til fravær. Dersom de hadde helseproblemer som gjorde at de fikk et høyt fravær på skolen, så var det mye de

gikk glipp av i timene. Dette førte igjen til at de presterte dårligere på skolen, og ikke klarte å holde følge med medelevene sine. De hang bakpå, og til slutt endte de opp så langt bak at de ikke orket lengre (Thrana, 2016, s.101).

Lærer 3 snakket mye om elevene og deres psykiske helse, og opplevde at dårlig psykisk helse var en stor årsak til at elever droppet ut. Dette gjaldt både gutter og jenter. Som nevnt mener Hilde Marie Thrana at elevenes helseproblemer fører til mye fravær, som igjen fører til at elever dropper ut av skolen (Reegård & Rogstad, 2016, s.101). Lærer 3 snakket om dette i intervjuet, og la det frem på følgende måte:

Lærer 3: «Jeg føler at de fleste må få psykisk hjelp. De fleste sliter med et eller annet som er så tungt at de ikke har helse til å gå på skolen, eller være på skolen i det hele tatt. Så de må egentlig mere inn i et slags behandlingsopplegg.»

Elevenes dårlige psykiske helse blir da en push-faktor som fører til at de dropper ut av skolen. De klarer ikke være på skolen grunnet den, og blir tvunget til å droppe ut.

5.1.5 Fravær

Alle lærerne mente at fravær var det største faresignalet på at elever kom til å droppe ut av skolen. I de aller fleste tilfeller hvor elever droppet ut, så begynte det med økende grad av fravær. De var også alle enige i at dersom det var elever som hadde høyt fravær kombinert med at de gjorde det dårlig i fagene, så økte faren for at de kom til å droppe ut. De var altså enige i at elever som er faglig svake med mye fravær, er de som hadde størst sjanse for å droppe ut. Lærer 1 fortalte om sin erfaring med en elev som begynte å ha fravær, og slik forteller lærer 1 om hvordan dette forekom:

Lærer 1: «Først så var det å forlate timen litt før, eller at jeg har sett eleven tidligere på skolen i gangen og hilst på, men så møtte ikke eleven i timen. Noen ganger var det at eleven kom og så plutselig forsvant. Jeg tenkte først om det kanskje var noe med min undervisning, men det var visst sånn i alle andre fag også.»

Denne eleven lærer 1 hadde erfaring med ga altså ingen beskjed angående frafall, og kunne også finne på å forlate timen før den var over, uten å gi beskjed om hvorfor. Som lærer 1 nevner kommer fort tanken om at det er sin egen undervisning det er noe galt med, fordi

eleven bare forlater timen før den er ferdig. Dette var også litt av årsaken til at jeg ønsket å intervju lærere om deres erfaringer. Det påvirker også deres arbeidshverdag, og alle lærere ønsker selvfølgelig å få alle elevene gjennom videregående.

Som nevnt fortalte samtlige av lærerne meg at i de aller fleste tilfeller hvor elever dropper ut av skolen, så starter det med fraværproblemer. Elevene er mye borte fra skolen, også forsvinner de helt. Lærer 2 hadde følgende å si angående fravær:

Lærer 2: «Ja, det begynner med fravær helt klart. Elevene skal kontakte oss med en gang hvis de er fraværende og hvis de ikke har tatt kontakt innen 3 dager så skal vi gjøre det. Det er ofte et dårlig tegn, og vi merker fort det med de elevene som er faglig svake og har mye fravær, det henger ofte litt sammen. Det er jo en dårlig kombinasjon. Det er de som aller helst burde være på skolen. Så fravær er uten tvil et sikkert tegn på at det begynner å gå galt.»

Yrkesfag er den studieretningen på videregående skole med klart høyest frafallsprosent. Og kun 50% av guttene som begynner på yrkesfag fullfører i løpet av fem år etter de har begynt (Simson, 2016, s.62). Det er ikke noe klart skille mellom kjønn og frafall på studiespesialiserende, kun på yrkesfag. Som nevnt er frafallsprosenten veldig høy på yrkesfag, men lærer 2 trekker frem at den også er svært høy for de som kommer fra yrkesfag og går på påbygg. Lærer 2 hadde følgende å si om elevene på yrkesfag og påbygg:

Lærer 2: «Det er mye prat om skoletapere og så videre. Jeg mener kanskje personlig at det burde være litt mindre teori på yrkesfagene. At yrkesfag burde redusere teorinivået og legge enda mer vekt på det praktiske. Jeg har alltid vært for det. For eksempel når jeg har norsk på yrkesfag, så bryr jeg meg nok ikke så veldig mye om analyse av dikt for å si det sånn. Det er viktig at de får lært seg å skrive gode CV-er og søknader. De skal jo kunne skrive greit, lære seg enkel og grei grammatikk, også driter jeg langt i analyse og slikt for det får de ikke bruk for. Det er viktig å fokusere på det de trenger i sitt yrke. Også mener jeg til tider at noen som velger påbygg har fått litt dårlig veiledning, og at noen foreldre kanskje stiller litt høye krav til barna sine. De får litt urealistiske forventninger når de begynner på påbygg, for de har hatt gode karakterer på yrkesfag og får 5-ere også kommer de til oss også får de 2-ere i starten. Det er jo klart at det er et veldig sjokk, og det opplever vi hvert eneste år. Så da burde det

kanskje være enda mer realitetsorientering, at de får vite hvor mye det krever teoretisk og gå på påbygg. Altså alle burde ikke gå studiespesialiserende, alle skal ikke bli akademiker. Så jeg tror det kan gjøres noen forbedringer der.»

5.1.6 Viktigheten av en lærer

Jeg spurte alle lærerne om hva de gjorde da de merket at elever var på vei til å droppe ut av videregående skole, og inntrykket mitt var at lærerne og skolen var raske til å sette i gang tiltak så fort de merket at det var fare for at en elev skulle falle fra. Alle lærerne snakket om viktigheten av å ha gode lærere som ser elevene, og mente at dette var med på å hindre at elevene droppet ut. De nevnte også alle sammen at det var flere tilfeller hvor det ikke var mulig å hindre elever i å droppe ut, at de var så bestemte at lærerne ikke klarte å få elevene til å snu, og at noen elever hadde såpass store psykiske problemer at de ikke hadde mulighet til å gjennomføre videregående. Lærer 3 hadde følgende å si om hvordan lærere håndterte elever de begynte å bli bekymret for:

Lærer 3: «Det starter jo ofte med mye fravær, at man merker at elevene er lite motivert. Aller mest fravær. Første instans er å ha samtale med elevene. Det er det gjerne kontaktlærer som har. Så det blir litt sånn samtale på samtale på samtale. Så er det å ta kontakt med hjemmet ganske raskt dersom de er under 18 år. Vi har noen prosedyrer på det, hvis eleven er borte i 3 dager og man ikke har fått en telefon fra foresatt, og de er under 18 år, så ringer man. Vi har veldig tydelige prosedyrer på hvordan vi håndterer fravær, som iverksettes kjapt. Da er det å innkalle til møter og samtaler med både rådgiver og foresatte, og eleven, for å prøve å løse disse tingene. Så jeg føler at det er noe vi tar tak i raskt, og på veldig alvor. Jeg føler at de gangene vi ikke lykkes så er det at eleven søker seg over på ny skole, da er det jo heller ikke drop out, eller at de er for syke. At det er helsemessig grunn til at de ikke får dette til. For da hjelper det ikke uansett hva man gjør, da må de ha helsetilbud.»

5.1.6.1 En god kontaktlærer kan være avgjørende

Noe som kom frem under intervjuene var lærernes oppfatning av hvor viktig en kontaktlærer er. Flere av dem snakket om hvor viktige de mente en kontaktlærer var, og at dette var noe som ikke ble lagt nok merke til. Det er kontaktlæreren som har hovedansvaret for å sette i

gang tiltak og følge opp elevene som trenger det. Lærer 3 hadde følgende å si om viktigheten av en kontaktlærer:

Lærer 3: «Det er vanskelig å få tid til alle når man har 30 stykker i klassen og halvparten av dem sliter med ett eller annet. Jeg føler hvert fall at det som kanskje bør komme litt fram i samfunnet generelt det er viktigheten av en kontaktlærer. For det er kontaktlæreren som er førstelinje bestandig. Det er den som snakker med eleven, det er den som ser når elevene er borte, det er den som fanger opp ting. Tar elevsamtaler og kaller inn foreldre, ringer foreldre, organiserer med rådgivere. Også har man jo gode og dårlige kontaktlærere også dessverre, som i alle andre jobber, men det at de bare får betalt en time i uka for dette, det er ikke så mye motivasjon i seg selv for å gå det lille ekstra for noen. Eller at man alltid kjenner at man skulle snakke om den eleven, men man har ikke tid.»

Lærer 3 mente at de elevene som droppet ut av skolen i flere tilfeller kanskje ikke hadde en kontaktlærer som var flink til å se elevene, og heller ikke hadde andre lærere som de hadde gode relasjoner med. Lærer 3 svarte følgende da jeg spurte om det var en sammenheng mellom de som droppet ut og kontaktlæreren:

Lærer 3: «Ja det syntes jeg, men det kan jo også være at hvis du ikke har god nok lærer som ser deg er godt nok, så ser den kanskje heller ikke at det skjer noe med deg. Eller den læreren gidder ikke og ta den praten, hva har skjedd, hvorfor er du sånn. At man ikke følger opp ting. Og at man heller ikke har noen man kan gå til å snakke med. Jeg tror læreren har veldig mye å si. En god kontaktlærer som du har god relasjon med det tror jeg har alt å si.»

Ifølge lærerne kan en god kontaktlærer da være svært avgjørende for om elever dropper ut eller ikke, og kontaktlærerne kan fungere som en push-faktor for å holde elevene på skolen. Dette er i positiv forstand, men som lærer 3 nevner så finnes det også dårlige kontaktlærere. Da kan kontaktlæreren være en push-faktor til at eleven dropper ut av skolen, og fungere som noe negativ. Så ifølge lærerne jeg intervjuet så er lærere en svært viktig faktor for om elever fortsetter på skolen eller dropper ut, og en kontaktlærer har ekstra stor påvirkning.

Lærer 1 mener også at kontaktlærer er svært viktig, og at samarbeidet mellom kontaktlærer og faglærer er det viktigste. Følgende sa lærer 1 om hva skolene burde gjøre for å hindre at elever dropper ut:

Lærer 1: «Ja det med tidlig innsats og være på tidlig, også har vi klasseråd der faglærer og kontaktlærer møtes ganske jevnlig og diskuterer. Hvis man ser på skolen som institusjon, så har skolen tidligere prøvd ny giv prosjekter, der elever som har vært i fare for å falle ut eller har falt ut har fått et tilbud på skolen. Så vidt jeg er bekjent så tror jeg det prosjektet er avsluttet. Hvis elevene har faglige utfordringer så har vi noe som heter iko, som er for eksempel en til en undervisning eller i mindre grupper. Det har fungert tidligere for elever som har tenkt at de kanskje har lyst til å droppe ut, men det funker ikke hvis ikke elevene er motivert. Da kan de føle at de blir belastet med enda mer arbeid. Så tidlig innsats og åpen dialog fra rektor og ned til avdelingsleder, til faglærere og kontaktlærer er viktig, men det viktigste er mellom faglærere og kontaktlærer.»

5.1.6.2 Lærere på yrkesfag

Viktigheten av gode lærere som ser elevene er noe alle lærerne jeg intervjuet snakket om. De mente alle det var viktig med gode lærere som var flinke til å se elevene, og tok seg tid til å prate med elevene dersom de merket at det var noe galt. Den høyeste frafallsprosenten finner man på yrkesfag, hvor 65% av jentene som starter på yrkesfag fullfører innen det har gått fem år, men det kun er 50% av guttene som fullfører innen det har gått fem år (Simson, 2016, s.62). Lærer 1 hadde noen interessante tanker om lærere på yrkesfag, og sa følgende:

Lærer 1: «På yrkesfag er det større andel lærere som ikke har ppu eller holder på å ta det. Så da kan det være uten å trekke noen voldsomme slutninger, så kan det være at det har noe å si. At for eksempel vi som er fellesfaglærere har pedagogisk utdanning og didaktikk, mens de som er yrkesfaglærer har mest fokus på faget sitt eller det de jobbet med tidligere for eksempel. Som kan spille inn på hvordan man er i samspill med elevene, men det er ikke noe svarhvitt skille her. Det går mye på det med medmenneskelighet også, det å kunne snakke med andre personer, men det er interessant det at det er mer på yrkesfag. Det kan jo spille tilbake til det på ungdomsskolen hvor de ikke helt vet hva de vil, men de vil gjøre noe praktisk.»

Lærer 1 forteller at flere av lærerne på yrkesfag ikke har ppu, og dermed ingen pedagogisk utdanning. Som lærer 1 forteller videre så handler det mye om medmenneskelighet også, så hvor viktig denne pedagogikken er kan diskuteres, men mangelen på pedagogisk utdannelsene hos lærere kan være en potensiell årsak til at enkelte elever dropper ut av skolen.

5.2 Pull

Jeg vil ta for meg funnene jeg har gjort i henhold til Gambetta sine pull-forklaringer, som er skrevet om i teori kapitlet. Gambetta sine pull-forklaringer vil sees i sammenheng med tidligere forskning, og funnene vil bli drøftet deretter.

5.2.1 Videregående skolen er ikke for alle

Alle lærerne jeg intervjuet nevnte følgende setning i intervjuet «videregående skole er ikke for alle». De mente at videregående skole er bedre tilpasset enkelte elever enn andre, og at alle er ikke ment til å gå på videregående. Her rettes fokuset på hva lærerne mente om elever som ikke passet til videregående, hva som kunne gjøres for disse elevene, og hva de mente om videregående som valg for elevene.

5.2.2 Arbeidslivet over skole

Når ungdom dropper ut av videregående skole er naturlig nok bekymringene store for hvordan veien videre vil bli. Tidligere forskning viser til at en av tre som dropper ut av videregående skole er i jobb kort tid etter (Simson, 2016, s. 64). Dette er en relativ høy andel, med tanke på at det ikke er sikkert alle som dropper ut av videregående faktisk kan ut i noen jobb. Alle lærerne var enige om at videregående skole ikke passet for alle, og at det for noen var bedre å gå ut i arbeidslivet. Alle lærerne fortalte om elever som ikke hadde noen motivasjon til å gjennomføre skolen, men som var motivert for å jobbe. Lærer 3 sa følgende om tema:

Lærer 3: «Det er faktisk ikke for alle å gå på videregående, så heldigvis finnes det alternative løsninger til å komme ut i jobb. Opplæring i bedrift og slik. Vi kunne nok trenge flere arbeidsplasser hvor man bare kan begynne rett i jobb istedenfor.»

Alle lærerne hadde eksempler på elever som hadde ståkarakterer på skolen, de hadde bra oppmøte og venner i klassen, men allikevel droppet de ut. Disse elevene valgte heller å gå ut i jobb enn å fullføre videregående. Lærer 3 hadde et eksempel på en slik elev:

Lærer 3: «Jeg har vært borti en gutt en gang, som sluttet i tredje klasse. Han gikk på studiespesialisering. Han var en flink fyr, men skolelei, lite motivert, hadde ikke de beste karakterene. En sånn en som man ofte snakker med fordi han ofte ga veldig uttrykk for at han synes det var kjipt. Han truet på en måte i et par år med at han ikke vil dette her, også plutselig i februar i tredje klasse så sluttet han.»

Videre på spørsmål om hva som var årsaken til at han plutselig droppet ut så sent i tredjeklasse, så svarte lærer 3 følgende:

Lærer 3: «Han hadde fått jobb med pc spill, som spillutvikler. Så han gikk rett og slett ut i en sykt bra jobb, og kom senere til å starte eget selskap. Man visste at denne eleven her, han får til det han har lyst til, han trenger ikke dette her, det var ingen som var bekymret på en måte. Vi traff han igjen etter noen år, og alt hadde gått bra. Han visste hva han ville så det var derfor han sluttet, han fikk et tilbud og hadde en plan. Jeg har tenkt en del på han, og man bare visste at man trengte ikke å bekymre seg for han.»

Her er Gambetta sin Pull-forklaring sentralt. Denne eleven har gått gjennom de mulige utfallene, og fant ut at denne jobbmuligheten ville være det beste for han i det lange løpet (Gambetta, 1987, s. 16). Som læreren selv sa så var jobbtilbudet veldig bra, og eleven var tydelig mer motivert for å ta den muligheten han ble tilbudt enn å fullføre de siste månedene av videregående. Senere startet han også sitt eget firma, og dette uten å ha fullført videregående. Dette passer godt til det alle lærerne sa med at «Videregående skole er ikke for alle». Denne eleven lærer 3 fortalte om var flink på noe han ikke fikk utløp for på skolen, og ble en god ressurs i arbeidsmarkedet. Det han ønsket å gjøre videre i livet kunne han gjennomføre uten videregående skole.

Gambetta sin pull-forklaring virker til å være sentral rundt eksempelet lærer 3 hadde med eleven som fikk jobb som spillutvikler, men mitt inntrykk gjennom intervjuene er at Gambetta sin pull-forklaring er sentralt i mange tilfeller hvor elever dropper ut av videregående skole (Gambetta, 1987, s. 16). I mange av tilfellene lærerne fortalte om var det gjennomgående at elevene ikke hadde motivasjon til skole, men at de heller ville gjøre noe annet, som i de fleste tilfeller var å jobbe. Det var få eksempler med elever som sluttet fordi de fikk jobbtilbud

samtidig som de gikk på skolen, men det var noen. Det virket til å være mer vanlig at elever droppet ut dersom de visste at de hadde jobbmuligheter hos bekjente, familie eller venner.

Lærer 2 hadde følgende å si om elevene sine planer etter de droppet ut:

Lærer 2: «Nei de har ikke alltid det, ofte sier de at de vil prøve å få seg en jobb. De har skjønnt det at skolen er ikke noe for dem, kanskje om noen år sier de. Men det er ofte sånn at nå vil de ut og få seg en jobb, de vil gjøre noe helt annet. Og det er jo sånn at hvis du vil jobbe så greier du å få deg en jobb i Norge. De sier de vil vekk fra skolen og følelsen av å være skoletapere, de syntes det var forferdelig og de vil heller få seg en jobb og føle at de lykkes med noe. Det er hvert fall mitt generelle inntrykk. De har ofte ikke noe konkret plan, men noen er heldige og har venner, bekjente eller familie som eier firmaer hvor de kan få jobb i, men de fleste har ikke noen annen plan enn at de vil ut i jobb.»

Det siste lærer 2 nevner med at noen av dem er så heldige at de har familie, venner eller bekjente som eier firmaer hvor de kan få seg en jobb var det flere av lærerne som nevnte. Det virket til å være et mønster blant de elevene som vurderte å droppe ut, at dersom elevene visste at de hadde muligheten til å få seg en jobb når de droppet ut, så var det en faktor som kunne føre til at de droppet ut.

Lærer 4 fortalte om en gutt som fulgte skoleløpet helt normalt på studiespesialisering, og ikke hadde noen problemer med fravær. Gutten hadde ikke gitt noe inntrykk av at han vurderte å droppe ut, også plutselig i midten av andreklasser velger han å droppe ut. Dette var fordi han hadde fått et jobbtillbud på en elektronikkbutikk. Dette var noe han interesserte seg for, og valgte dermed å forlate skolen for å heller jobbe der. Denne eleven vendte ikke tilbake til skolen, og er fortsatt i arbeidslivet.

Lærer 1 hadde også et eksempel på en gutt som sluttet på skolen på grunn av jobb. Han hadde økt fravær og fortalte ikke læreren hvorfor, før det kom frem at han hadde fått seg jobb. Lærer 1 sa følgende om det:

Lærer 1: «I begynnelsen gikk det ganske gradvis. Eleven møtte opp en del og så mindre etter hvert. Til slutt møtte ikke elevene opp i det hele tatt. Så var det litt samtaler med medelever hvor jeg spurte om hvor han var, og da sa de at han jobbet.

Og så tok vi det opp i klasseråd også, og da var det klart at eleven hadde fått seg jobb og ville heller prioritere det enn å være på skolen.»

5.2.3 Er videregående skole et for stort valg for tidlig

Alle mellom 16-20 år har krav på videregående opplæring. Dette viser et synlig skille mellom forventningene samfunnet har til ungdommene og hva enkelte ungdommer faktisk ønsker seg. Forventningene om at alle ungdommer skal fullføre videregående skole er ikke realistiske for alle ungdommer, og det er heller ikke alle som ønsker dette (Thrana, 2016, s.106). Dette er noe lærerne sa seg enige i, og alle nevnte at det var mange elever som bare søkte seg inn på noe, eventuelt fordi vennene skulle gå der, eller fordi de ikke helt visste hva de ville. Lærer 3 nevner dette og hadde flere erfaringer med gutter som søkte seg inn på studiespesialisering bare fordi kompisene skulle gå der, men de hadde ikke motivasjon eller arbeidskapasiteten til å klare det. Da nevner lærer 3 at som kontaktlærer prøver man å få elevene over på tanken om å bytte til eventuelt noe yrkesfaglig som kan passe bedre. Dersom dette er i førsteklasse nevnte alle lærerne at de aktivt prøvde å få til byttet før høstferien, slik at elevene kunne få til bytte av studieretning uten å måtte vente helt til året etter. Dersom de fikk byttet før høstferien kunne elevene fortsette skoleåret via sin nye studieretning.

I likhet med lærer 3 har lærer 2 også erfaringer med gutter som søker seg inn på studiespesialiserende bare fordi vennene gjør det, eller fordi foreldrene ønsker dette. Lærer 2 sa følgende:

Lærer 2: «Ja det er jo mindre frafall i hvert fall på vanlig studiespesialiserende. Jeg har jo hatt elever på studiespesialiserende også som har sluttet, og det har også gått på det her med faglige nivåer. De begynner på studiespesialiserende fordi kompisene gjør det, det er ofte det mest vanlige. Jeg spør hvorfor de egentlig går her dersom jeg merker at det faglige nivået ikke er der. De får ofte et sjokk når de første prøvene kommer og de ser hva nivået er kontra ungdomsskolen. Og han ene der som jeg husker, han fikk jobb fordi faren eide et snekker firma. Så han jobbet der et halvt års tid før han søkte seg inn på yrkesfag for å bli snekker, og det tror jeg gikk bra. Også er det noen som slutter før høstferien slik at de kan søke seg inn på yrkesfag. De skjønnte at det var ikke det rette for dem å gå på studiespesialiserende. Og på yrkesfag der er det mest gutter som jeg husker som har slutta. Fordi at teorien har vært for tung. De

trives i programfagene, men fikk et taperstempel i fellesfagene. Og selv om man prøver å holde på dem så er det noen av de som har valgt å slutte, de orker ikke.»

Eksempelet lærer 2 kommer med om gutten som sluttet på studiespesialisering, og fikk seg jobb som snekker, for så å søke seg inn på yrkesfag for å bli snekker, er det godt eksempel på at videregående kan være et for stort valg for tidlig. Eleven gikk på studiespesialiserende fordi kompisene skulle det, men klarte ikke nivået selv. Så fikk han litt arbeidserfaring som snekker, og fant ut at det var et passende yrke som han ville utdannes innen. Denne eleven gikk gjennom de ulike utfallene dersom han valgte å bli på skolen, eller droppe ut og prøve å jobbe. Han valgte å droppe ut, og endte opp med å søke seg inn på skolen året etter, på yrkesfag. Her passer Gambetta sin pull-faktor inn, ettersom eleven selv vurderte de ulike utfallene og falt på valget som passet han best.

Kanskje kunne flere hatt godt av å forsøke seg i litt yrker før de valgte linjen de ønsket å gå på. Det kan være vanskelig for elever i en alder av 16 år å velge hva de ønsker å jobbe med videre i livet, noe også flere av lærerne mente. Derfor kan det virke til at det for noen kan være lurt å ta seg en pause fra skolegangen for å prøve arbeid, for å finne ut av hva man faktisk trives med og ønsker av arbeid videre i livet.

6. Oppsummering og konklusjon

Drop out blant gutter og drop out generelt er et tema som det ikke er forsket så mye på i Norge. Noe som vises gjennom Stoltenberutvalgets rapport hvor de selv sier at det er forsket for lite på kjønnsforskjellene i skolen. Så hvorfor guttene er overrepresentert når det gjelder å droppe ut av videregående skole er et komplekst spørsmål, som er vanskelig å svare på, og det finnes lite forskning på. I min studie har jeg intervjuet fire lærere om deres erfaringer med elever som dropper ut av videregående skole, med hovedvekt på guttene. Formålet med min studie var å kaste lys over min problemstilling «*Hvilke erfaringer har lærere med gutter som dropper ut av videregående skole?*». Problemstillingen min er ganske åpen så jeg utarbeidet meg derfor tre forskningsspørsmål for å sette ekstra lys på ulike sider ved at elever dropper ut av skolen. Følgende forskningsspørsmål ble utarbeidet:

1: *Hvilke erfaringer har lærere med årsakene til at gutter dropper ut av videregående skole?*

2: *Hvilke erfaringer har lærerne med at det er flere gutter enn jenter som dropper ut av videregående skole?*

3: *Hvordan oppfatter lærerne at elevene klarer seg etter de har droppet ut av skolen?*

For å forsøke å besvare forskningsspørsmålene mine gjennomførte jeg fire intervjuer med lærere som jobber på videregående skole. Til sammen hadde lærerne erfaringer innenfor de ulike linjene på videregående skole, slik at jeg fikk dekket hele spekteret. For å få best mulige intervjuer valgte jeg at de skulle være semistrukturerte, ettersom dette ville passe best.

Funnene jeg har gjort i min studie har i stor grad samsvart med Stoltenberutvalgets funn, samt Reegård og Rogstad (2016) sine funn. Likevel har jeg også gjennom min studie gjort nye funn og fått nye perspektiver på frafall som jeg ikke hadde da jeg startet mitt prosjekt. Stor drop out prosent på videregående skole er et problem, og det er et problem som har vært stabilt over lang tid. Kjønnsforskjellene i skolen har også holdt seg stabilt, og som lærer 2 spesielt nevnte i intervjuet så ble gutter beskrevet som «skoletapere». Denne følelsen av å være «skoletaper» var det flere av lærerne som nevnte, og spesielt i forhold til yrkesfag. Lærerne mente at elever på yrkesfag ofte kunne få denne følelsen i fellesfagene.

Da jeg leste tidligere forskning kom det klart frem at det var flere gutter enn jenter som droppet ut av videregående skole. Dette var noe lærerne jeg intervjuet også mente. Likevel føler jeg spørsmålet om hvorfor det er flere gutter enn jenter som dropper ut av skolen er vanskelig å finne en fasit på. Gjennom min studie opplever jeg drop out generelt som veldig

kompleks. I de aller fleste tilfeller virker det til å være flere faktorer som spiller inn, og at sammensatte problemer er årsaken. Alle lærerne var enige i at elever med høyt fravær og dårlige prestasjoner på skolen var de som var mest i faresonen for å droppe ut. Fravær som problem har jeg valgt å kategorisere under Gambetta sine push-forklaringer. Årsaken til fraværet kunne variere, men noe som gikk igjen var at motivasjonen til skole ikke var til stede, men at elevene kunne hadde motivasjon til for eksempel jobb. Lærerne opplevde også en økning i fravær da elevene fylte 18 år, ettersom foresatte da ikke lengre trenger å involveres. De fleste drop out elevene lærerne hadde erfaringer med var over 18 år, og mange av dem hadde prøvd å fullføre videregående flere ganger. Foreldre viste seg å være en sterk push-faktor for elevene, og dette i både positiv og negativ forstand. Elevene kunne ta valg basert på hva foreldrene ønsket, som ofte var studiespesialiserende grunnet at det er mer prestisje. Foreldre som ikke var innforstått med at elevene ikke var kapabel til å gå studiespesialiserende kunne pushe elevene til å bli på skolen, helt til de måtte slutte fordi de ikke klarte det. Lærerne mente at flertallet av foreldrene var forståelsesfulle angående elevens prestasjoner på skolen, og kunne få elevene til å droppe ut slik at de heller kunne søke seg inn på noe som passet for dem.

I intervjuene med lærerne fikk jeg inntrykket av at det er veldig mange lærere som gjør en stor innsats for å sørge for at elever ikke dropper ut av skolen, og skolen som institusjon har mange gode tiltak som settes i gang når det er fare for at en elev vil droppe ut. Så min oppfatning var at i de fleste tilfeller hvor elever dropper ut av skolen så er det fordi de er fast bestemte for at de ønsker å droppe ut, så det er ikke noe lærerne eller skolen kan gjøre, eller så er de rett og slett for syke. Flesteparten av lærerne fortalte at det var mange elever som sluttet på skolen fordi de var psykisk syke, og at de var såpass syke at de trengte ordentlig profesjonell hjelp. Da er dette en push-faktor som fører til at de må forlate skolen, ettersom de til sist ikke har noe valg.

Noe jeg fikk opp øynene for underveis i intervjuene som jeg ikke hadde tenkt så mye over på forhånd var lærernes meninger om en kontaktlærer. Alle lærerne fortalte om hvor viktig jobben som kontaktlærer er, og at en god kontaktlærer kan bidra til at elever ikke dropper ut av skolen. Lærerne mente at gode kontaktlærere som var flinke til å se elevene sine, og sette i gang tiltak tidlig var svært viktig for å holde elevene på skolen og unngå at de dropper ut. En kontaktlærer kan da være en push-faktor for elevene i positiv forstand ved å se dem og deres behov, og tilrettelegge slik at elevene skal komme seg gjennom. En kontaktlærer kan også ha

den motsatte effekt med negativ push-faktor hvor den ikke imøtekommer elevenes behov, og ikke setter i gang nødvendige tiltak. Lærer 3 nevnte spesifikk dette med at ikke alle lærere er flinke til dette, og at dette kan ha store konsekvenser for elevene. Lærerne mente også at samarbeid mellom skolens ledelse og lærerne, samt lærerne seg imellom var viktig. På yrkesfag mente de det var det viktig med godt samarbeid mellom kontaktlærerne og fellesfagslærerne. Kontaktlærerens påvirkning på om elever dropper ut eller ikke finnes det svært lite forskning på, og dette er noe man kunne forsket videre på.

Hvorfor det er flere gutter enn jenter som dropper ut er et vanskelig spørsmål som ikke har et fast svar. En forklaring som noen av lærerne nevnte var at gutter er senere utviklet enn jenter, og at skolen er mere tilpasset jenter enn gutter. Lærer 2 mente at jenter generelt var flinkere enn guttene til å sitte stille og lese eller fullføre oppgaver. Dette er egenskaper som helt klart er en fordel på skolen. Inntrykket mitt gjennom intervjuene var at de fleste av guttene som droppet ut fikk seg en jobb, enten rett før eller rett etter de droppet ut. Som man kan se i Kristoffer Vogt (2018) sin artikkel «Svartmaling av gutter», så er det flere gutter enn jenter som er i arbeid av dem som ikke har fullført videregående, og av dem som kun har videregående som høyeste utdanning. Så kanskje har gutter større motivasjon for arbeid tidligere, og jentene har større motivasjon for skole. Dette kan da sees i sammenheng med Gambetta sine pull-faktorer, hvor det kan virke til at guttene veier opp skole og jobb mot hverandre, og kommer frem til, gjennom å ha nøye gjennomgått de ulike scenarioene, at arbeidslivet vil være det beste for dem.

Min oppfatning gjennom intervjuene var at de elevene som droppet ut klarte seg ganske greit, og i de aller fleste tilfeller så begynte de å jobbe så fort de droppet ut. Unntak var dersom de hadde såpass store psykiske problemer at de ikke klarte skolen, for disse elevene kunne ikke klare arbeidslivet heller. Disse elevene trengte først og fremst profesjonell hjelp ifølge lærerne. «Videregående skole er ikke for alle» nevnte alle lærerne i intervjuene, en setning jeg har fått større forståelse for etter å ha skrevet denne oppgaven. Det er ikke for alle å fullføre videregående skole, og det finnes mange som har mye motivasjon til å få til ting utenom skolen. Lærerne var litt uenige om det fantes mange jobber for folk som ikke har fullført videregående skole, men ettersom de aller fleste som droppet ut fikk seg en form for jobb, så kan det tyde på at de som vil ha en jobb finner seg en. Som nevnt i avsnittet over kan dette sees i sammenheng med Gambetta sine pull-faktorer. Elevene kommer frem til at det beste for dem er å droppe ut av skolen og heller jobbe, etter å ha nøye gått igjennom de ulike

mulighetene. De er kanskje ikke så flinke på skolen, og får et «taperstempel» der, og finner ut av at de heller vil gjøre noe de føler at de mestrer, og denne mestringen finner de i arbeidslivet.

Alle elever har rett til å gå på videregående skole, men betyr dette at alle må fullføre den? Dersom man vil ha best mulig forutsetninger for å kunne jobbe med det man ønsker videre i livet, så er videregående en viktig del av veien til å nå målet, men dersom man ikke ønsker en jobb som krever utdanning, så trenger man heller ikke å ha fullført videregående. Det er klart at man ønsker at alle elever skal få de beste forutsetninger for veien videre i livet, og derfor ønsker man at alle skal fullføre videregående skole. Likevel er det ikke alle som ønsker å fullføre videregående skole, og kanskje må det skapes større aksept for dette. Beholde de elevene som faktisk ønsker å fullføre skolen, motivere og hjelpe de elevene som trenger det. Også kan man finne alternative løsninger og veiledning for de elever som har større motivasjon for arbeidslivet slik at de kan lykkes der.

Gjennom oppgaven min kommer det frem at drop out i de fleste tilfeller består av flere faktorer. Det er som regel ikke bare en faktor som er avgjørende, men flere faktorer. Det finnes flere push-faktorer og pull-faktorer som er med på å påvirke at elevene dropper ut av skolen, og de mest fremtredende er blitt presentert i oppgaven. Som videre forskning kunne det vært interessant å se nærmere på lærerens påvirkning på om elever fullfører videregående eller dropper ut, ettersom jeg gjennom arbeidet med min oppgave har fått erfart at en god lærer kan være svært sentralt. Så det kunne vært interessant å forske videre på hvor viktig en lærer er for om elever dropper ut av skolen eller ikke, og det kunne vært interessant å få et perspektiv på dette fra elevenes side også.

Litteraturliste:

Bakken, A. (2018) *Ungdata 2018 nasjonale resultater*. (NOVA rapport 8/18). Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring. <http://www.psykspes.com/wp-content/uploads/2018/12/Ungdata2018.pdf>

Brottveit, G (2018). Den kvalitative forskningsprosessen og kvalitative forskningsmetoder. I G. Brottveit (Red.) *Vitenskapsteori og kvalitative forskningsmetoder: Om å arbeide forskningsrelatert* (s. 84-106). Gyldendal.

Gambetta, D. (1987). *Were they pushed or did they jump?* Cambridge: Cambridge University press.

Høst, H. (2016). *Praksisbrev i arbeidslivet – et vellykket tiltak mot frafall*. I J. Rogstad, & K. Reegård. (Red.), *De Frafalne: om frafall i videregående opplæring - hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres?* (s. 173-198). Gyldendal akademisk.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Krumsvik, R. (2014). *Forskningsdesign og kvalitativ metode: ei innføring*. Fagbokforlaget.

Kvale, S & Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg). Gyldendal akademisk.

Kvale, S & Brinkmann, S., Anderssen, T. M., & Rygge, J. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg). Gyldendal akademisk.

NOU 2019: 3. (2019). *Nye sjanser- bedre læring- kjønnsforskjeller i skoleprestasjoner og utdanningsløp*. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2019-3/id2627718/?ch=1>

Madsen, O. (2018). *Generasjon prestasjon: hva er det som feiler oss?* (3.utg). Universitetsforlaget.

Markussen, E. (2016). *Forskjell på folk! Om å avbryte videregående opplæring før tida – og konsekvensene for overgangen til arbeidslivet*. I J. Rogstad, & K. Reegård. (Red.), *De Frafalne: om frafall i videregående opplæring - hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres?* (s. 22-61). Gyldendal akademisk.

Rogstad, J. (2016). «*Hvorfor skal jeg ta utdanning når jeg uansett ender med å kjøre taxi?*». I J. Rogstad, & K. Reegård. (Red.), *De Frafalne: om frafall i videregående opplæring - hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres?* (s. 131-153). Gyldendal akademisk.

Rogstad, J. & Reegård, K. (2016). *De Frafalne: om frafall i videregående opplæring - hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres?* (p. 209). Gyldendal akademisk.

Simson, K.-V. (2016) *Frafall i yrkesfag blant jenter og gutter: arbeidsmarkedets betydning*. I J. Rogstad, & K. Reegård. (Red.), *De Frafalne: om frafall i videregående opplæring - hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres?* (s. 62-88). Gyldendal akademisk.

Statistisk sentralbyrå. (2022, 13.Juni). *Gjennomføring i videregående opplæring*.
<https://www.ssb.no/utdanning/videregaende-utdanning/statistikk/gjennomforing-i-videregaende-opplaering>

Thrana, H.-M. (2016). *Ungdommens forklaringer på hvorfor de ikke fullfører videregående opplæring*. I J. Rogstad, & K. Reegård. (Red.), *De Frafalne: om frafall i videregående opplæring - hvem er de, hva vil de og hva kan gjøres?* (s. 89-111). Gyldendal akademisk.

Tjora, A. H. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (3. utg.). Gyldendal akademisk.

Tjora, A. H. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis* (4. utgave.). Gyldendal.

Trost, J. & Jeremiassen, L. (2010). *Interview i praksis*. Hans reitzels forlag.

Utdanningsdirektoratet. (2020, 25. august). *Den internasjonale studien PISA*.
<https://www.udir.no/tall-og-forskning/internasjonale-studier/pisa/>

Vogt, K. (2018). Svartmaling av gutter. *Norsk Sosiologisk Tidsskrift = Norwegian Journal of Sociology*, 2(2), 177–193. <https://www.idunn.no/doi/10.18261/issn.2535-2512-2018-01-06>

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Vedlegg 1: Intervjuguide

Problemstilling: Hvilke erfaringer har lærere med gutter som dropper ut av videregående skole?

Spørsmål	Mulig oppfølging
Introduksjon	Minne om hva som er studiens formål Informere om at det er frivillig å delta, anonymitet, lydopptak osv. Få underskrift på samtykkeskjema
Kan du begynne å fortelle litt om deg selv?	Jobb Hvor lenge har du vært i yrket Eventuelt annet
Har du noen gang hatt en elev som har droppet ut av skolen?	Hvis «ja»: Kan du fortelle meg om forløpet fra eleven begynte på skolen til han sluttet? Hva gjorde du som lærer i denne prosessen? Når ble du oppmerksom på at han kom til å slutte, og hva gjorde du da? Er det noe du nå tenker du kunne gjort annerledes? Er det forløpet du nå har beskrevet typisk? Hva opplever du som typiske forløp? Kan du si noe generelt om de elevene som velger å droppe ut? Hva tenker du skolen kan/burde gjøre? NB: Be informanten utdype svarene sine
Kan du fortelle om hvordan forhold de hadde til lærere?	Hvordan forhold hadde de til lærerne? Var det noen de likte bedre enn andre, i så fall hvorfor/hvorfor ikke? Tror du lærerne kunne påvirket dem til å ikke droppe ut av skolen?

	<p>NB: Huske å be informanten utdype svarene sine. Spørre videre dersom informanten svarer kort.</p>
<p>Kan du beskrive hva du opplever som en vanlig hverdag for eleven/elevene som droppet ut?</p>	<p>Jobb Hobbyer Familie NB: Sørge for at informanten forklarer alt han gjør</p>
<p>Vet du noe om planen eleven/elevene hadde videre i livet?</p>	<p>Jobb? Mere skole/ fullføre skole? Studere senere? NB: få informanten til å utdype svarene og begrunne dem</p>
<p>Hvorfor droppet eleven/elevene ut av videregående skole?</p>	<p>Hva var årsaken? Tror du de ville gjort det igjen om de var i samme situasjon? Hvordan var eleven/elevenes motivasjon på skolen? Vet du hva foreldrene deres tenkte om det? NB: viktig at informanten gir meg så mye informasjon som mulig her, så etterspør mye</p>
<p>Vet du noe om hvordan eleven/elevene var på ungdomsskolen?</p>	<p>Hvordan gjorde han/de det på skolen? Hadde han/de mye fravær? Oppfattet du at han/de likte ungdomsskolen?</p>
<p>Sosiale medier</p>	<p>Tror du sosiale medier har noen påvirkning? Gaming?</p>
<p>avrunding</p>	<p>Er det noe du ønsker å tilføye som du ikke har fått fortalt? Takke for at informanten har latt seg intervju og informere om at det bare er å ta kontakt i etterkant dersom det er ønskelig NB: Viktig å sjekke at jeg har fått spurt om alt jeg ønsker.</p>

Vedlegg 2: Informasjonsskriv

Vil du delta i forskningsprosjektet

” [Hvilke erfaringer har lærere med gutter som dropper ut av videregående skole?]”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å finne ut av årsaker til at gutter dropper ut av videregående skole. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Dette er til min masteroppgave ved Universitetet i Agder. Jeg ønsker å se på hva som fører til at enkelte velger å droppe ut av videregående skole. Jeg ønsker å intervju ca 6 lærere om deres opplevelser og erfaringer med gutter som har droppet ut av videregående skole. Jeg ønsker å vite noe om prosessen fra skolestart og frem til de valgte å droppe ut. Hva som førte til at de valgte å droppe ut. Hvordan forhold de hadde til skolen, og lærerne. Jeg ønsker å se på om det kan være noen sammenhenger mellom hva som fører til at de velger å droppe ut, og dermed se på hva som kan være de vanligste årsakene.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Agder er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Jeg ønsker å intervju lærere som har hatt gutter i klassen som har droppet ut. Derfor får du spørsmålet om du ønsker å delta i mitt forskningsprosjekt. Jeg ønsker å gi elever som har droppet ut av skolen en stemme i debatten om videregående skole. Jeg ønsker å se på om det muligens er noen sammenhenger mellom de som har droppet ut av videregående, og deretter se om det kanskje er noe skolene kan gjøre annerledes for å forhindre at folk velger å droppe ut. Jeg er interessert i å finne ut av hva som gjør at elever velger og droppe ut av skolen, og om det er noe de mener kan gjøres annerledes fra skolens side for å unngå at dette skjer. Jeg syntes selv dette er et veldig viktig tema, og mener dette er et tema det snakkes for lite om.

Hva innebærer det for deg å delta?

Du vil bli intervjuet av meg. Lengden på intervjuet vil kunne være opp mot en time, avhengig av hvor mye du ønsker å fortelle. Opplysningene dine vil kun oppbevares og behandles av meg, men mine veiledere til masteroppgaven vil hjelpe meg med å bruke dem effektivt. Intervjuet vil bli tatt opp med båndopptaker, og etter det skrevet ned av meg så fort som mulig slik at det kan slettes fra båndopptageren. Båndopptakeren vil oppbevares i låsbart skap som kun jeg har tilgang til. Du må også skrive under på et samtykkeskjema som også vil bli oppbevart i låsbart skap som kun jeg har tilgang til.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg. Dette vil ikke påvirke ditt forhold til dine tidligere elever.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

De som vil ha tilgang til dine opplysninger er: Joachim Moltke Kristensen, og mine to veiledere Ann Christin Nilsen og Ove Skarpenes.

Jeg vil heller ikke lagre intervjuet med ditt navn, men heller med nummer. Navneliste på informantene med nummer vil oppbevares separat, og kun være tilgjengelig for meg.

Det vil ikke være mulig å gjenkjenne deg i masteroppgaven og du vil bli totalt anonymisert. Jeg vil bruke deler av intervjuet ditt i oppgaven min.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er i juni 2022. Ved prosjektslutt vil all informasjon slettes

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Agder har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Agder ved Joachim Moltke Kristensen. Tlf: 98810604. Mail: jmk@live.no. Veileder Ove Skarpenes. Mail: ove.skarpenes@uia.no
- Vårt personvernombud: Johanne Warberg Lavold. Mail: personvernombud@uia.no.

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 53 21 15 00.

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
(Forsker/veileder)

Joachim Moltke Kristensen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet [Hva fører til at gutter dropper ut av videregående skole?], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

14.12.2022, 13:28

[Meldeskjema](#) / [Hva fører til at gutter dropper ut av videregående skole?](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer
277049

Vurderingstype
Standard

Dato
11.05.2022

Prosjekttittel

Hva fører til at gutter dropper ut av videregående skole?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Ann Christin Eklund Nilsen

Student

Joachim Moltke Kristensen

Prosjektperiode

18.02.2022 - 31.12.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 31.12.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

Vi viser til endring registrert i meldeskjemaet. Vi kan ikke se at det er gjort noen oppdateringer i meldeskjemaet eller vedlegg som har innvirkning på vår vurdering av hvordan personopplysninger behandles i prosjektet.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson: Markus Celiussen

Lykke til videre med prosjektet!

[Meldeskjema](#) / [Hva fører til at gutter dropper ut av videregående skole?](#) / Vurdering

Vurdering av behandling av personopplysninger

Referansenummer

277049

Vurderingstype

Standard

Dato

25.02.2022

Prosjekttittel

Hva fører til at gutter dropper ut av videregående skole?

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Agder / Fakultet for samfunnsvitenskap / Institutt for sosiologi og sosialt arbeid

Prosjektansvarlig

Ann Christin Eklund Nilsen

Student

Joachim Moltke Kristensen

Prosjektperiode

18.02.2022 - 01.06.2022

Kategorier personopplysninger

Alminnelige

Lovlig grunnlag

Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)

Behandlingen av personopplysningene er lovlig så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det lovlige grunnlaget gjelder til 01.06.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar

OM VURDERINGEN

Personverntjenester har en avtale med institusjonen du forsker eller studerer ved. Denne avtalen innebærer at vi skal gi deg råd slik at behandlingen av personopplysninger i prosjektet ditt er lovlig etter personvernregelverket.

Personverntjenester har nå vurdert den planlagte behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at behandlingen er lovlig, hvis den gjennomføres slik den er beskrevet i meldeskjemaet med dialog og vedlegg.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til den datoen som er oppgitt i meldeskjemaet.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen

om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), og dataportabilitet (art. 20).

Personverntjenester vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1 f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til oss ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>
Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Personverntjenester vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet. Lykke til med prosjektet!

